

HIZLI VE AKILLI DEFTER AKILLI

sen hızını kesme,
bu defter gerisini halleder

Türkçe 8

Ahmet Fatih ERDEM, Mevlüt DEMİR, Mustafa KAFA,
Leyla AYDEMİR, Mehmet POLAT, Gülbahar KAYA

%100 MEB UYUMLU

AKILLI TAHTA UYUMLU

VIDEO ANLATIMLI

tammat

HIZLI VE AKILLI TÜRKÇE DEFTERİ

Dikkat! Kitabın tamamı; yüksek düzeyde görsel, sanatsal ve akademik işçilik ürünüdür.
Her hakkı **Tammat Yayıncılık ve Eğitim Danışmanlık San. Tic. Ltd. Şti.**'ye aittir.
Lütfen tamamen ya da kısmen kopya etmeyiniz. Kopya ediyorsanız sevmişsiniz demektir.
O hâlde satın alın ve yenilerinin yazılmasına vesile olun.

Genel Yayın Yönetmeni : Süleyman TOZLU

Editör : Gülşah KUTLUK

Video Çözüm : Mustafa ULAŞ

ISBN : 978-605-274-001-9

Baskı : Aykut Basım Yayın
Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Yayıncı Sertifika No : 44353

Matbaa Sertifika No : 45732

tammat

f tammatyayincilik
T TammatYayinevi
i tammatyayincilik

Şenlikköy Mh. Cevizli Sk. No: 16 D: 4 Florya - Bakırköy / İstanbul
T:+ 90 212 424 00 64 info@tammatyayincilik.com

YOLA ÇIKARKEN SENİ NELER BEKLİYOR?

Bilgi

Sana konu ile ilgili önemli bilgileri hatırlatır ve önemli bilgilerin sürekli gözünün önünde olmasını sağlar.

Öğretmen Notu

Öğretmenin sana derste vereceği önemli notları hızlıca yakalamayı sağlar ve ihtiyacın olduğunda kolayca öğretmen notlarını bulmana yardım eder.

Etkinlik

Her konunun sonunda öğrendiklerini tekrar etmen ve konu hakkında düşünüp bilgilerinin tecrübe etmen için seni hazır bekler.

Sakın Unutma

Önceden öğrendiğin bilgileri ya da öğrendiğinde unutmadan gereken bilgileri senin için saklar.

Dikkat

Önemli bilgileri gözden kaçırmaman ve hemen fark etmen için belirli yerlerde öğrenmeni kolaylaştırarak sana kılavuzluk eder.

Kazanım Testi

Konuları ve etkinlikleri bitirdiğinde öğrendiğin kazanımları ölçmene ve öğrendiklerini pekiştirmene yardım eder.

Yeni Nesil Test

Öğrendiklerini günlük hayatta gördüğün ve yorumladığın bilgilerle pekiştirerek soru çözme tecrübesi edinmen için sana yardım eder.

İÇİNDEKİLER

Ünite -1: Anlam Bilgisi

Sözcükte Anlam.....	6
Kazanım Testi-1.....	14
Kazanım Testi-2.....	15
Yeni Nesil Test-1.....	16
Sözcükler Arası Anlam İlişkisi.....	17
Kazanım Testi-3.....	27
Kazanım Testi-4.....	28
Yeni Nesil Test-2.....	29
Cümlede Anlam.....	30
Kazanım Testi-5.....	52
Kazanım Testi-6.....	53
Yeni Nesil Test-3.....	54
Geçiş ve Bağlantı İfadeleri.....	55
Kazanım Testi-7.....	57
Kazanım Testi-8.....	58
Atasözü, Deyim ve Özdeyiş.....	59
Kazanım Testi-9.....	67
Kazanım Testi-10.....	68
Yeni Nesil Test-4.....	69
Parçada Anlam.....	70
Kazanım Testi-11.....	120
Kazanım Testi-12.....	121
Yeni Nesil Test-5.....	122

Ünite -2: Dil Bilgisi

Filimsiler.....	124
Kazanım Testi-1.....	132
Kazanım Testi-2.....	133
Yeni Nesil Test-1.....	134
Cümlenin Öğeleri.....	135
Kazanım Testi-3.....	147
Kazanım Testi-4.....	148
Yeni Nesil Test-2.....	149
Cümlede Vurgu - Ara Söz.....	150
Kazanım Testi-5.....	154
Kazanım Testi-6.....	155
Yeni Nesil Test-3.....	156
Fiilde Çatı.....	157
Kazanım Testi-7.....	163
Kazanım Testi-8.....	164
Yeni Nesil Test-4.....	165

Cümle Türleri.....	166
Kazanım Testi-9.....	179
Kazanım Testi-10.....	180
Yeni Nesil Test-5.....	181
Yapıya Dayalı Anlatım Bozukluğu.....	182
Kazanım Testi-11.....	192
Kazanım Testi-12.....	193
Yeni Nesil Test-6.....	194

Ünite -3: Yazım Kuralları - Noktalama İşaretleri

Yazım Kuralları.....	196
Kazanım Testi-1.....	218
Kazanım Testi-2.....	219
Yeni Nesil Test-1.....	220
Noktalama İşaretleri.....	221
Kazanım Testi-3.....	244
Kazanım Testi-4.....	245
Yeni Nesil Test-4.....	246

Ünite -4: Söz Sanatları ve Metin Türleri

Söz Sanatları.....	248
Kazanım Testi-1.....	253
Kazanım Testi-2.....	254
Yeni Nesil Test-1.....	255
Metin Türleri.....	256
Kazanım Testi-3.....	264
Kazanım Testi-4.....	265
Yeni Nesil Test-2.....	266

Ünite -5: Sözel Mantık - Muhakeme - Görsel Okuma - Grafik Yorumlama

Sözel Mantık.....	268
Yeni Nesil Test-1.....	282
Yeni Nesil Test-2.....	283
Görsel - Grafik Yorumlama.....	284
Yeni Nesil Test-3.....	303
Yeni Nesil Test-4.....	304
CEVAP ANAHTARI.....	305

ÜNİTE 1

ANLAM BİLGİSİ

Kazanımlar

Sözcükte Anlam ve Sözcükler Arası Anlam İlişkisi

- T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.
- T.8.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- T.8.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.
- T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.
- T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Cümlede Anlam - Geçiş ve Bağlantı İfadeleri

- T.8.1.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.
- T.8.1.10. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.
- T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.
- T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.
- T.8.3.25. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Deyimler, Atasözleri ve Özdeyişler

- T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.
- T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

Parçada Anlam

- T.8.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.
- T.8.3.11. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.
- T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
- T.8.3.13. Okuduklarını özetler.
- T.8.3.14. Metninle ilgili soruları cevaplar.
- T.8.3.15. Metninle ilgili soruları sorar.
- T.8.3.16. Metnin konusunu belirler.
- T.8.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
- T.8.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.

T.8.3.19. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.

T.8.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.

T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.

T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.

T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

T.8.3.24. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.

T.8.3.25. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.

T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.

T.8.3.33. Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.

T.8.3.34. Okuduklarında kullanılan düşüncüyü geliştirme yollarını belirler.

T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.

T.8.4.1. Şiir yazar.

T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.8.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.

T.8.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.8.4.8. Yazılarında mizahi öğeler kullanır.

T.8.4.9. Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır.

T.8.4.10. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.

T.8.4.12. Kısa metinler yazar.

T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.

T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.

T.8.4.16. Yazdıklarını düzenler.

SÖZCÜKTE ANLAM

İnsanlar arası iletişimi sağlayan dilin anlamlı ve en küçük yapısına **sözcük** denir. Dilimizdeki kavramları, nesnelere ve eylemleri sözcükler ile karşılarız.

Gerçek Anlam

Bir sözcük söylendiğinde akla gelen ilk anlamına **gerçek anlam** denir. Kelimelerin sözlükteki ilk anlamlarıdır. Bu yüzden sözlük anlamı da denir.

örnek

- Ocaktaki odunlar cıtır cıtır **yanıyor**.
(yanmak: Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.)
- Gemi bir süre sonra **battı**.
(batmak: Bir sıvının üstünde iken içine gömülme.)
- Kurban için aldığımız bıçak çok **keskindi**.
(keskin: Çok kesici, iyi kesen.)

Mecaz Anlam

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama **mecaz anlam** denir. Mecaz anlamlı sözcükler genelde soyut anlam kazanır.

örnek

- Otobüsü kaçırınca biletlerimiz **yandı**.
(yanmak: Geçersiz olmak.)
- İğneleyici sözleri artık bana **batıyor**.
(batmak: Dokunmak, incitmek.)
- Dışarıda **keskin** bir rüzgâr vardı.
(keskin: Etkili, sert.)

Sakin Unutma

Mecaz anlamı belirlemek için mutlaka kelimenin cümle içindeki anlamına bakılması gerekir .

Bilgi

Sözcüklerin birden çok gerçek veya mecaz anlamı olabilir.

"tutmak" sözcüğü 47 farklı gerçek anlama sahiptir.

1. Elde bulundurmak, ele almak:
"Kucağında kundaklı bir çocuk tutuyordu."
2. Ele geçirmek, yakalamak:
"Evvela bu terbiyesiz köpeği tuttu, bağladı."
3. Avlamak:
"Dalyan işletiyorum, tuttuğumuz balığı tekrar denize döküyoruz."
4. Yanında bulundurmak, alıkoymak:
"Siz gelinceye kadar çocuğu ben tutarım!"

...

"yanmak" kelimesinin 6 tane mecaz anlamı bulunmaktadır.

1. Hükümsüz kalmak, değerini yitirmek:
"Vaktinde değiştirilmeyen kâğıt paralar yandı."
2. Zarara, kötülüğe uğramak:
"Maazallah! Birimize kitaptan rastgele bir şey soracak olsa yandığımız gündü." - Haldun Taner
3. Çocuk oyunlarında oyun dışı kalmak.
"İstopta önce kardeşim yanımtı."

...

Etkinlik - 1

Aşağıdaki alanlara altı çizili kelimelerin mecaz anlam mı, gerçek anlam mı olduğunu yazınız.

- Yaşadığı olaydan sonra arkadaşlarından koptu.
- Ağır konuşması insanın sıkılmasına sebep oluyor.
- Başarı kurdelesini yakasına takıldı.
- Radyodaki türküyü geçmişine daldı.
- İşler aksayınca iyice köpürüyor.
- Vince bağlı olan tel kopunca kaza kaçınılmaz oldu.

Etkinlik - 2

Yandaki renkli kutucukta yer alan kelimeleri hem gerçek hem de mecaz anlamıyla cümle içinde kullanınız.

Renkli	Gerçek:
	Mecaz:
Koyu	Gerçek:
	Mecaz:
Yol	Gerçek:
	Mecaz:

Etkinlik - 3

"SÜRÜNMEK" kelimesi aşağıdaki anlamlardan hangilerine uygun kullanılırsa gerçek anlam olur?

a.	Yoksul ve perişan yaşamak	✓
b.	Bir şeye değer geçmek, geçerken değmek	
c.	Kendi üzerine koku, krem vb. sürmek	

"KIZMAK" kelimesi aşağıdaki anlamlardan hangilerine uygun kullanılırsa mecaz anlam olur?

a.	Kızmış olan, öfkeli, mütehevvir	✓
b.	Çok ısınmış, ısıtılmış veya kızdırılmış	
c.	Kızıksık, zorlu, sert, şiddetli	

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, spor veya meslek dalıyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere **terim anlamlı** sözcük denir.

Örnek

Tiyatro: Sahne, dekor, suflör, perde, oyun...

Edebiyat: Kinaye, dörtlük, kompozisyon, münazara...

Gök Bilimi: Samanyolu, Güneş, Ay, yıldız...

Matematik: Karekök, küme, daire, basamak...

Müzik: Nakarat, nota, sol anahtarı, metronom...

Spor: Smaç, blok, penaltı, köşe vuruşu...

Tıp: Anestezi, serum, bakteri, narkoz...

Hukuk: Beraat, feragat, tahliye, şer...

Örnek

Yaslandığı ağaçtan üzerine **reçine** bulaşmıştı.

Fırtına nedeniyle **tekneler** denize açılmamıştı.

Şehitliğin önünden geçerken hep **dua** ederdi.

Nota bilgisi olmadan **beste** yapılamaz.

Hacivat **karakterinin aksiyonu** görülmeye değer.

Koronun sesi oldukça ahenkliydi.

Dikkat

Bir sözcüğün terim anlamlı olup olmadığı kullanıldığı cümleye göre değişebilir.

Örnek

Doğru haber veren gazeteler de var.

GERÇEK ANLAM

İki noktadan tek bir **doğru** geçer.

TERİM ANLAM

Olaya bir de şu **açıdan** bakalım.

MECAZ ANLAM

İkizkenar üçgenin taban **açıları** eşittir.

TERİM ANLAM

Bilgi

Alanların kendileri terim anlam almazlar.

Örnek

Müzik alanına giren "**nota**" kelimesi terim anlamlı bir sözcükken nota kelimesinin girdiği alan olan müzik kelimesi terim anlamlı bir kelime değildir.

Bir kelime birden fazla alanda terim anlam kazanabilir.

Örnek

- Kazlar **perde** ayaklı hayvanlardır. (Hayvan bilimi)
- Dünkü tiyatronun son **perdesini** çok beğendim.(Tiyatro)
- Gözündeki **perdeyi** kaldırmak için ameliyat olacak.(Tıp)

Etkinlik - 4

Cümlelerdeki terim anlamlı sözcükleri bulunuz ve ait olduğu alanı yazınız.

Cümle	Terim Anamlı Sözcük	Ait Olduğu Alan
a. Hemşire enjektörü masanın üstüne bıraktı.		
b. Arkadaşım penaltıyı atamayınca yenildik.		
c. Çocuk sıtma olduğu için okula gelmedi.		
d. Cümlesinin sonuna nokta koymayı unutmuş.		
e. Oyuncular dekorları akşamdan hazırladılar.		
f. Sabah ilk dersimizde hücre incelemesi yaptık.		
g. Karar açıklanırken herkes ayağa kalktı.		

Etkinlik - 5

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olan ifadeleri anlamlarına göre işaretleyiniz.

	Gerçek	Mecaz	Terim
a. Duvardaki <u>resimleri</u> dikkatlice incelemeliydi.			
b. Kelimedeki <u>ünlü</u> sayısını bularak soruyu cevapladı.			
c. <u>Kızgın</u> tavaya attığı patateslerden yağ sıçradı.			
d. Pazardan aldığımız üç <u>kök</u> soğanı bulamadım.			
e. Düşüncenin <u>kökü</u> ilkel bir toplantıya kadar uzanıyor.			
f. Öğretmenleri haritada <u>platoların</u> yerlerini gösterdi.			
g. Arkadaşları <u>acılı</u> aileye başsağlığı diledi.			
h. Çok <u>maharetli</u> olduğu için tanınan birisiydi.			
ı. Küçük kedimiz gün boyu <u>kuyruğunu</u> yakalamaya çalıştı.			

Etkinlik - 6

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini (gerçek-mecaz-terim) boşluklara yazınız.

Cümle	Anlam Özelliği
a. Bu <u>anıt</u> şehitlerimiz anısına dikilmiş.	
b. <u>Meydan</u> okuyan bakışları öfkesindendi.	
c. "Oktay Sinanoğlu" Türkçe için <u>anıt</u> insanlardan biridir.	
d. <u>Uç</u> beylikleri düşmana karşı birleştiler.	
e. Sol, do ve fa olmak üzere üç <u>anahtar</u> vardır.	
f. Keşke <u>arkeoloji</u> bölümünde okusaydım.	
g. Koşu yaparken <u>aralığınız</u> iki metre olmalıdır.	
h. Sirtına kocaman bir fındık çuvalı <u>vurmuştu</u> .	
ı. Bu davranışlarının arkasında özlem <u>yatıyor</u> olmalı?	
i. Elindeki <u>çakılları</u> suyun üstünde sektirmeye çalışıyor.	
j. Yolun <u>ucunda</u> bizi neler beklediğini bilmiyorduk.	
k. Çalışmamızın <u>meyvelerini</u> almaya başladık.	
l. Dolandırıcıların <u>oltasına</u> o da düşmüştü.	
m. Üçgenin <u>kenarları</u> birbirine eşit değilmiş.	

Etkinlik - 7

Cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

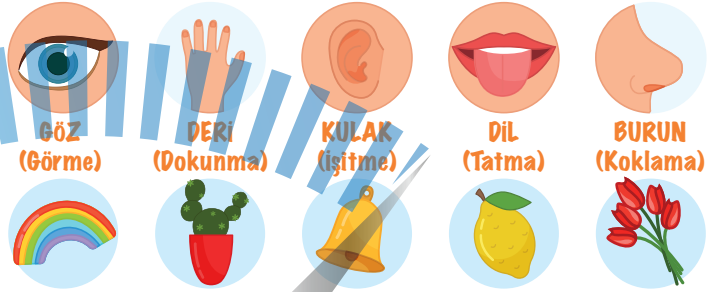
- Bir kelimenin anlamından tamamen kazandığı
anlama anlam denir.
- anlamlı sözcükler bir, sanat ve
alanında anlam kazanmış olan sözcüklerdir.
- Gerçek anlamlı sözcüklere anlam da denilmektedir.
- "Yarın onu tahliye edeceklermiş." cümlesinde sözcüğü terim anlamlıdır.

Somut - Soyut Anlam

Beş duyumuz olan görme, dokunma, tatma, koklama ve duymadan herhangi biri ile algılayabildiğimiz sözcüklere **somut anlamlı** sözcükler denir.

Örnek

- **Görme:** Mavi, uzun, deniz, çiçek...
- **Dokunma:** Sıcak, soğuk, rüzgâr, yumuşak...
- **Tatma:** Acı, tatlı, ekşi...
- **Koklama:** Koku, parfüm, esans...
- **Duyma:** Ses, gürültü, müzik...

Beş duyumuzdan hiçbiriyle algılayamadığımız sözcüklere **soyut anlamlı** sözcükler denir.

Örnek

İyilik, kötülük, kin, sevinç, öfke, umut, keder, özlem, bilgi, saygı, cesaret...

Dikkat

Somut anlamlı bir sözcük -lık / -lik yapım eki aldığı anda soyut anlam kazanabilir.

Örnek

- **İnsan:** Somut
- **İnsanlık:** Soyut
- **Bebek:** Somut
- **Bebeklik:** Soyut

Bilgi

Somut anlamlı bir sözcük mecaz anlam yüklendiğinde somut özelliğini yitirerek soyut anlamlı bir sözcüğe dönüşebilir.

Örnek

"Rüzgâr batı yönünden şiddetli esiyordu." cümlesinde rüzgâr somut bir kelimedir.

"Günümüzde teknoloji rüzgârına kapılmayan kimse kalmadı." cümlesinde rüzgâr kelimesi mecaz anlamda kullanılarak soyut bir kavrama dönüşmüştür.

Etkinlik - 8

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimeleri somut ve soyut olarak ayırınız ve uygun alanı işaretleyiniz.

	Somut Anlam	Soyut Anlam
a. Çiçeklerin <u>topraklarını</u> ne zaman değiştirdin?		
b. <u>Heyecanını</u> kimseye belli etmemeye çalışıyordu.		
c. Dün gece gördüğüm <u>kâbusu</u> anlatamam.		
d. Zeki Müren sanat dünyasının <u>ışığı</u> olmuştu.		
e. İyi konuşmanın <u>yolu</u> okumaktan geçer.		
f. Yaşadığı olaylar onu <u>endişelendirmişti</u> .		
g. Üzerine sıktığı <u>parfüm</u> çok güzeldi.		
h. <u>Cahillik</u> insanoğlunun başındaki en büyük beladır.		
ı. <u>Sıkıntılı</u> hâli gözlerimin önünden gitmiyor.		
i. Daha <u>güneş</u> doğmadan biz uyanmıştık.		
j. İnsanların çoğu <u>çocukluklarını</u> özlerler.		

Etkinlik - 9

Aşağıdaki cümlelerde somutken soyut hâle dönüşmüş sözcükleri yuvarlak içine alın.

- Kendini artık çok yükseklerde görüyor.
- Adamlık parayla olacak bir iş değildir.
- Herkes çocukluğuyla ilgili bir anı anlattı.
- Konu hakkında çok duru düşünceleri var.
- Hayranlık özenti hâline gelmemelidir.
- Büyüklerinin gölgesi tüm yaşantısında vardı.

Etkinlik - 10

Aşağıdaki kelimeleri hem soyut hem somut anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.

Renk	Soyut:
	Somut:
Duvar	Soyut:
	Somut:

Çok Anlamlılık

Bir sözcüğün zamanla değişik anlamları ve kavramları karşılar hâle gelmesine **çok anlamlılık** denir.

Dil sürekli gelişen bir yapıya sahip olduğu için kelimeler zaman içerisinde yeni anlamlar kazanıp çok anlamlılığı ortaya çıkarır.

Örnek

Temiz:

Temiz hava hepimize iyi geldi. (kirlî, pis olmayan)

Bugün temiz iş çıkarttık. (yanlızsız, özenle yapılmış)

Sonunda temiz bir araba buldum. (az kullanılmış)

Sakın Unutma

Kelimelerin çok anlamlılığı kullanıldığı cümleye göre ortaya çıkmaktadır.

Dikkat

"çıkmaq" kelimesi 56 farklı anlama sahiptir.

Etkinlik - 11

Aşağıdaki kelimeyi verilen anlamlarında cümle içinde kullanınız.

TUT

1. Elde bulundurmak, ele almak:

2. Avlamak:

3. Kırığı, çığı veya kar bir yüzeyde görünür durumda olmak, kalmak:

Etkinlik - 12

"Kırmak" kelimesinin hangi cümlede hangi anlamda kullanıldığını belirleyip eşleştirmeyi tamamlayınız.

1. Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak

2. Öldürmek, yok olmasına neden olmak

3. Bir şeyin fiyatını azaltmak, indirmek

4. Vücut kemiklerinden birini parçalamak

5. Gücünü, etkisini azaltmak

6. Tavlada karşı oyuncunun pulunu oyun dışında bırakmak

A Fiyatı pazarlıkla biraz daha kırdı.

B Birkaç gün evvel yağan yağmur sıcaklığı kırmamış.

C Elindeki bardağı düşürüp kırdı.

D Rakibin son pulunu da kırınca mars etti onu.

E Bu yıl soğuk, hayvanları kırdı.

F Oğlum, koşup durma! Düşüp bir yerini kıracaksın.

1	2	3	4	5	6

KAZANIM TESTİ 1

1. İnsanın göklere, daha doğrusu gök cisimlerine dair binlerce yıl öncelere dayanır. Antik zamanlarda zamanı ölçmek, mevsimleri belirlemek, hayatımızı düzenlemek, yönümüzü bulmak ya da evrenin doğasını anlamak için gök cisimlerini inceler, detaylı gök haritaları da çıkarırdık. Zamanla gelişen bilim ve teknoloji sayesinde ise uzaya çıkmayı, hem dünyamızı hem de evrenin geri kalanını çok daha iyi incelemeyi başardık. Bugün, uzaya ilk aracı göndermemizin üzerinden sadece 77 yıl sonra başka gezegenlere gitmeye dair planlar yapacak ya da uzayda aylarca hayatta kalmayı başaracak kadar geliştik. Peki ama uzay yolculuğumuzun nasıl gelişti, hiç düşündünüz mü?

Yukarıdaki boşluklara sırasıyla hangi kelimeler getirilmelidir?

- A) ilgisi – sıradan – ilk adımı
- B) heyecanı – günlük – yılları
- C) yakınlığı – güncel – merakı
- D) merakı – gündelik – tarihçesi

2.

“vurmak” kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde yukarıda verilen görsellerin ifade ettiği anlamların herhangi biriyle kullanılmamıştır?

- A) Yıkık damından içeriye parça parça güneş vurur.
- B) Seni buradan ellerine kelepçe, ayaklarına zincir vurup öyle götürcekler!
- C) Öğretmen öğrencilerin susması için masaya sertçe vurdu.
- D) Sırtımdaki yüke yardım etmeyince beni kalbimden vurdu.

- 3. I. Sınava girecek diye çocuğu çok sıkıyorlar.
- II. Pazardan aldığım kemer belimi sıkıyor.
- III. Çorbanın içine limonun yarısını sıktı.
- IV. İtfaiye yanan eve tazyikli su sıkıyor.

“Sıkılmak” kelimesi kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. **Aşağıdakilerin hangisinde “koşmak” kelimesinin anlamıyla kullanımı birbirine uymamaktadır?**

ANLAM	KULLANIM
A) Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek	Ben kaçıyorum, abim de arkamdan koşuyor.
B) Bir işle çok ilgilenmek, koşturmak	Aylardır bu işin peşinden ben koşuyorum.
C) Bir yere aceleyle gitmek	Haberi duyunca hastaneye doğru koştum.
D) Koşuya çıkmak	Sporcular uzun parkuru koştu.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “kırık” kelimesi araç içinde verilen anlama uygun kullanılmamıştır?**

- A) Kırık tabakları bir kenara bıraktı. (kırılmış, parçalanmış)
- B) 2. dönem üç dersten kırığı var. (tam nota göre düşük)
- C) Kolunda kırık yok ama çıkık var. (kırılmış bir şeyden ayrılan parça)
- D) Ekmek kırıklarını toplayıp kenara bıraktı. (kırıntı)

- 6. I. Bekir kaşla göz arasında dışarıya sızdı.
- II. Gizli görevle düşmanın içine sızdı.
- III. İlacı içince kanepenin üstünde sızdı.
- IV. Alınan kararlar basına sızdı.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde “sızmak” kelimesi “gizlice, haber vermeden gitmek, sıvışmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

1. Bir sözcüğün herkes tarafından akla gelen ilk anlamına gerçek (temel) anlam adı verilir.

Öğretmenin verdiği tanımlamaya göre bazı öğrenciler tahtaya "düşmek" kelimesi ile ilgili aşağıdaki örnek cümleleri yazmışlardır.

- I. Zamlar arttıkça alım gücümüz düşüyor.
- II. Gaziantep'in düştüğünü üzüntüyle öğrenmiştik.
- III. Çamaşır asarken mandal elinden düştü.
- IV. Tam TDK'ye girecekken internet bağlantısı düştü.
- V. Kasım olmadan dağlara kar düştü.

Öğrenciler cümlelerin hangilerinde "düşmek" kelimesini temel anlamında kullanmışlardır?

- A) III . V. B) I. II. V.
C) II. III. V D) I. II. III. IV. V

2. Belirli bir bilim, sanat ve meslek alanında özel anlam kazanmış olan sözcükler terim anlamı sözcüklerdir.

- I. Kayıt yaptıramıyorum ikide bir bağlantı düşüyor.
- II. Sargı dirseğine kadar kolunu kapatıyordu.
- III. Dolmuş hattı bu sokaktan geçmiyor.
- IV. Halk oyunları takımı bugün yarışmaya katılacak.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde veya hangilerinde terim anlamı sözcük kullanılmamıştır?

- A) I – II B) II – III C) III – IV D) IV

3. Bazı sözcükler cümle içerisinde mecaz anlamında kullanıldıklarında somut olma durumundan çıkarak soyut bir anlam kazanabilirler. Aynı şekilde soyut olan bir sözcük de aldığı ekler sebebiyle somut hale gelebilir.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde ikinci durumu örnekleyen bir cümle bulunmaktadır?

- A) İki ciltli bir kitap alacağını söylemişti.
- B) Günümüz teknolojisinde kellik bir sorun olmaktan çıktı.
- C) Masanın üzerindeki belgelik yeni alınmıştı.
- D) Tarladaki korkuluk kargaları uzaklaştırmamızı sağlamadı.

4. "Bugünden yarına umut bırakabiliyorsanız hayalinizin gerçek olması için ilk adımı atmışsınız demektir."

Sözünde altı çizili olan sözcük cümle içerisinde hangi anlama gelecek şekilde kullanılmıştır?

- A) Gelecek kuşaklar
- B) Bugünden sonra gelecek ilk gün
- C) Gelecek, ileriki zaman
- D) Yarın ile ilgili

5. Kitabımızı okurken yeri gelecek meraklı bir tarihçi, yeri gelecek çivi yazılarını okuyan becerikli bir uzman, yeri gelecek kazılarda sırlarla dolu buluntulara ulaşan heyecanlı bir arkeolog ve yeri gelecek gökyüzünü inceleyen kâşif bir astrolog olacağız. Merak, gizem ve keşif hep yanı başımızda olacak.

Yukarıda altı çizili olan sözcüğün cümledeki anlamı aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Bütün çalışmalarını özenle yapmaya çalışıyordu.
- B) Ona anlattığı sırların bir gün ortaya çıkacağını bilmiyordu.
- C) Halk onun işinde çok usta olduğuna inanıyordu.
- D) Bilinmeyen bir konu hakkında sonunda bilgi sahibi oluyoruz.

6. Bir genç kızın yazgısını anlattığı son eserinde edebiyat çevresinin odağı olmuştu. Yeni bir derginin de ustakalemlerinden olma yolunda devam ediyordu. Yeni projesi müzik ile ilgili olacaktı. Böyle bir başarı yakalamışken ikinci eserinde bunu perçinlemesi gerekirdi.

Yukarıdaki metinde altı çizili sözcüklerden hangisi terim anlamda kullanılmıştır?

- A) müzik B) odak
C) yazgı D) kalem

1. Anadolu coğrafyası, tarihin erken dönemlerinden itibaren medeniyetlerin ortaya çıktığı ve insanlık tarihine büyük katkılar yapmış devletlerin var olduğu bir yer olmuştur. Kadim dönemlerden itibaren Anadolu'da yaşam alanı bulan uygarlıklar, ürettikleri ve sahip oldukları birikimle medeniyetimize öncülük etmişlerdir. Bu topraklarda büyük medeniyetler kurulmasının en büyük nedenlerinden biri, bu coğrafyanın birçok farklı uygarlığın kesişim noktası olmasıdır. Üç tarafı denizlerle çevrili ve farklı kıtaların birleşim noktası olan Anadolu topraklarının bu jeopolitik önemi, tarih boyunca bu topraklarda farklı kültürel değere sahip insan topluluklarının bir arada yaşamasını sağlamıştır.

Bu metinde geçen bazı kelimelerin anlamları aşağıda verilmiştir.

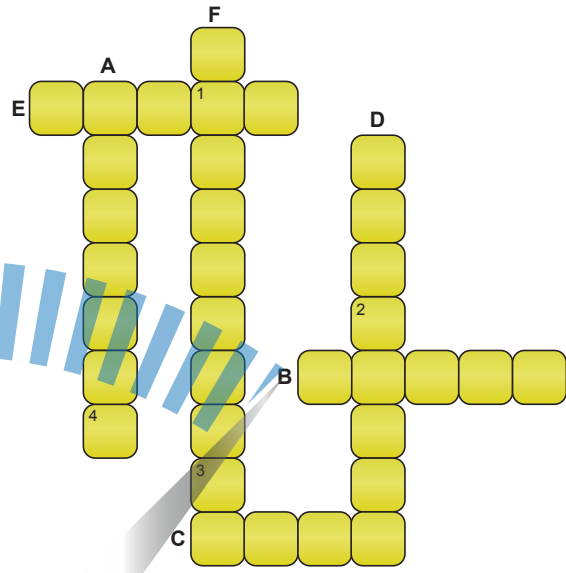
- A. Öncü olma durumu, önderlik
 B. Başlangıcı olmayan, eski, ezeli
 C. Yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara
 D. Yeryüzünü fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal yönlerden inceleyen bilim.
 E. Bir çağ içinde belli özellikleri olan sınırlı süre
 F. Coğrafya, ekonomi, nüfus vb.nin bir devletin politikası üzerindeki etkisi.

Anlamları verilen kelimeleri bulmacada uygun yerlere yerleştirerek ve bulmacada yer alan rakamlara yazılan harfler belirten anahtar kelime bulunacaktır.

ANAHTAR SÖZCÜK
 [][][][][]

Buna göre anahtar kelime aşağıdakilerden hangisidir?

- A) ERİK B) ERME C) ERİM D) ERKE

- 2.

Türkçede bazı kelimelerin birden fazla anlamı vardır. Aşağıda "taşımak" kelimesine ait bazı anlamlar verilmiştir. Ahmet verilen anlamlara uygun cümle yazmak istemektedir.

Anlam: Boru, kanal vb. ile sıvı maddeleri bir yerden başka bir yere aktarmak.
 Cümle:

Anlam: Bir nesnenin ağırlığını yüklenmek.
 Cümle:

Anlam: Katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek.
 Cümle:

Buna göre, Ahmet aşağıdaki cümlelerden hangisini verilen anlamlara örnek olarak kullanamaz?

- A) Değirmen koluyla birleşen çarkı taşıyan bir çanak var. B) Hastayı tepedeki sağlık ocağına kadar sırtında taşıdı.
 C) Patlayan borular kaynak suyunu şehre taşıyordu. D) On beş yıldır taşıyorum seni içimde ceza gibi.

SÖZCÜKLER ARASI
ANLAM İLİŞKİSİ

Eş Anımlı (Anlamdaş) Sözcükler

Yazılışları ve okunuşları farklı olmasına rağmen aynı anlamı taşıyan sözcüklerdir. Bu tür sözcükler birbirlerinin yerine kullanılabilir. Eş anlamlılık çoğunlukla Türkçe sözcüklerle dilimize yabancı dillerden girmiş sözcükler arasındadır.

Örnek

siyah – kara

cevap – yanıt

kalp – yürek – gönül

Yakın Anımlı Kelimeler

Yazılışı ve okunuşu farklı olan, anlamdaş gibi görüldüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutamayan, yani aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimelerdir. Bunlar çoğunlukla Türkçe kelimelerdir.

Dikkat

Birbirlerinin yerine kullanılamaz.

Örnek

- ▶ basmak – çiğnemek – ezmek
- ▶ tutmak – yakalamak
- ▶ seçmek – ayıklamak
- ▶ ağırlık – sıkıntı

Öğretmen Notu

Yakın anlamlılıkta çoğu zaman sözcüğün cümledeki kullanımı belirleyici olmaktadır.

Örnek

“**Yasaları çiğnemek**” sözcük grubunda mecaz anlamda kullanılan çiğnemek sözcüğüyle basmak veya ezmek sözcüğü arasında yakın anlamlılıktan söz edilemez.

Etkinlik - 13

Aşağıdaki sözcükleri cümlelerdeki yakın anlamlarıyla eşleştiriniz.

- a pozitif b kanıt c mıtık d ölgün e çaplı

1. [] Yeşim, müspet düşünceleriyle etrafına neşe saçıyordu.
2. [] Bu civarda sahipsiz köpekler görürseniz haber verin.
3. [] Ateşin sönük ışıkları artık yüzümüzü aydınlatmıyor.
4. [] Yürürken cüsseli hâli hemen dikkat çekiyordu.
5. [] Fay hareketleri zelzele için bir alamettir.

Etkinlik - 14

Aşağıdaki sözcüklerin eş anlamlılarını karşlarına yazınız.

abece		ameliyat		adale	
acımasız		arı		meşdan	
izah		ambulans		gaye	
bağışlamak		anakara		anane	
pasak		anemi		anlamdaş	
alaka		anımsamak		ajan	
araştırma		yemin		çare	
kör		arı		hızlı	
aktüel		abide		koz	
bilgin		acun		cenk	
beyhude		bellek		demeç	
cazibe		hadise		soru	
gayret		tören		ikaz	

Etkinlik - 15

Aşağıdaki cümlelerde yer alan yakın anlamlı kelimeleri eşleştiriniz.

1. Yoldaki çiçeklere basmışlar.	a. Çiğnedi güzelim bahçeyi.
2. Atılan karpuzların hepsini düşürmeden tuttu.	b. Karşısındaki adama korkarak sordu.
3. Çocuk çok çekingen davranıyordu.	c. Kaleci topu bir anda yakaladı.

Eş Sesli (Sesteş) Kelimeler

Yazılış ve okunuşları aynı olan ama anlamları birbirinden farklı olan sözcüklere **eş sesli (sesteş)** sözcükler denir. Bunlar yalın hâlde olabildikleri gibi ek almış hâlde de olabilirler.

Örnek

Yol

- Bu **yolu** takip etmemiz gerek.
(yol: Bir yerden bir yere ulaşmak için üzerinde yürüdüğümüz yer)
- Kardeşimle birlikte bahçedeki otları **yolduk**.
(yolmak: Çekip koparmak)

Sakın Unutma

Düzeltilme işareti (^) olan sözcüklerde ses-teşlik aranmaz.
Hala – Hâlâ sesteş değildir.

Etkinlik - 16

Cümlelerdeki sesteş sözcükleri bulunuz ve farklı anlamda cümlede kullanınız.

a.	Duvar için hazırladığı harcı iyice kardı.
b.	Camideki ilk safta öğretmenimizi gördüm.
c.	Kaçınca dertlerinden kurtulabilir misin?
d.	Sen bunları al ben torbaları taşıyım.
e.	Söylediklerine kandığına inanamıyorum.
f.	Ürünleri dizmek için çok çalıştık.
g.	Demirlerdeki pasları zımparaladılar.
h.	Bacanın içi kurum dolmuştu.
ı.	Öğle olmadan elimizdeki simitler bitmişti.
i.	Yaş günü kutlamalarını hiç sevmezdi.

Etkinlik - 17

Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılmış eş sesli kelimelerin anlamlarını örnekteki gibi altlarına yazınız.

Düğünde giydiği elbise çok **şıktı**.

(güzel, zarif)

Deneme sınavında yanlış **şıkları** işaretlemişim.

(seçenek)

a. Sen de bu kitapları yanına **al**.

b. **Al** bayrağımız gökyüzünde dalgalanıyor.

c. Ağır şeyler kaldırınca **belim** ağrıdı.

d. Eline **beli** alıp toprağı aktarmaya başladı.

e. Babam kazma ile toprağı **kazdı**.

f. Bahçemizdeki **kaz** annesinin peşinden ayrılmıyor.

g. Her şeyde bir **hayır** vardır, derdi.

h. **Hayır**, oraya hiçbiriniz gidemezsiniz!

i. **Kırdığı** bardakların yerine yenisini aldı.

i. Bahar gelince **kırlara** çıkıp çiçek topladık.

j. Aldığım yeni kitapları masanın üzerine **koydum**.

k. Denizin içine girmiş **koy** gerçekten harikaydı.

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

Zıt (Karşıt) Kelimeler

Anlamca birbirinin karşıtı olan sözcüklerdir.

Örnek

- ▶ uzak – yakın
- ▶ bulanık – berrak
- ▶ kirlî – temiz
- ▶ ileri – geri

Dikkat

Bir sözcüğün olumsuz, o sözcüğün zıt anlamı **değildir**.

- ▶ gelmek – gelmemek (olumsuzu)
- ▶ gelmek – gitmek (zıt anlamı)

Sakın Unutma

Sözcüklerin karşıt anlamı olabilmesi için her ikisinin de gerçek ya da mecaz anlamı olması gerekir.

- ▶ Dün akşam bize **geldi**. (gerçek anlam)
- ▶ Bu işin sonu nereye **gider**? (mecaz anlam)

Yukarıdaki cümlelerde **gelmek** ve **gitmek** birbirinin karşıtı değildir; çünkü **gelmek** gerçek anlamıyla, **gitmek** mecaz anlamıyla kullanılmıştır.

Etkinlik - 18

Aşağıdaki sözcüklerin zıt anlamlılarını karşılarına yazınız.

acemi	peşin	koyu
aç	sık	pahalı
alacaklı	acı	övmek
başlamak	akıllı	maddî
cimri	asgari	parlak
çoğul	bayat	sığ
derin	çekişen	esir
evcil	dahil	pozitif
galip	eksik	gerçek
ham	kabul	varsıl

Nicel Anlam

Kavramların sayılabilen, ölçülebilen, azalıp artabilen özelliklerini gösteren sözcüklere **nicel anlamlı sözcükler** denir.

Örnek

- ▶ Binadaki dairelerin oldukça **geniş** odaları var.
- ▶ Okul, **yüksek** binaların arasında kalmış.
- ▶ Sırtında **ağır** bir çantayla yürüyordu.
- ▶ İş yerime **yakın** bir ev satın almak istiyorum.

Nitel Anlam

Kavramların nasıl olduğunu, niteliğini gösteren; sayılamayan, ölçülemeyen bir özelliği ifade eden sözcüklere **nitel anlamlı sözcükler** denir.

Örnek

- ▶ **Güleç** yüzüyle çevresine neşe saçıyordu.
- ▶ Okula **yırtık** ayakkabılarla gidiyordu.
- ▶ **Kırmızı** bir elbise satın almış.

Sakin Unutma

Sözcükler cümle içindeki kullanımına göre bazen nicel bazen de nitel anlamlı olabilir.

Örnek

- ▶ Okul yıllarında onunla yakın arkadaştık. (nitel anlam)
- ▶ Stadyum evimize çok yakındı. (nicel anlam)

Birinci örnekteki "**yakın**" sözcüğü "**içten, sıkı**" anlamında kullanılmıştır. Belli bir ölçü aletiyle ölçülemez. İkinci örnekteki "**yakın**" sözcüğü ise, ölçülebilir bir özellik olduğu için nicel anlamlıdır. Evin stadyuma olan uzaklığı metreyle ölçülebilir.

Etkinlik - 19

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin taşıdıkları anlamı (nitel - nicel) karşısındaki boşluğa yazınız.

	Türü
a. Ailesinin <u>iyi</u> bir geliri vardı.	
b. <u>Güler</u> yüzlü, nazik ve efendi bir çocuktur.	
c. Her zaman <u>ölçülü</u> konuşur, kimseyi kolay kolay kırmazdı.	
d. Ağacın <u>uzun</u> dallarını babamla budadık.	
e. Arkadaşlarıyla yine <u>derin</u> konulara dalmışlardı.	
f. Yeni aldığımız evin salonu oldukça <u>genişti</u> .	
g. Evimiz okula çok <u>yakındı</u> .	
h. <u>Boş</u> sözlere karnımız tok derdi, babam.	
ı. <u>Kısa</u> boyuyla herkese kafa tutuyordu.	
i. Onun kadar <u>bencil</u> birini daha görmedim.	

Etkinlik - 20

Aşağıdaki kelimeleri hem nicel hem nitel anlama gelecek şekilde cümlede kullanınız.

Yüksek

Nitel anlam: _____

Nicel anlam: _____

Küçük

Nitel anlam: _____

Nicel anlam: _____

Basamak

Nitel anlam: _____

Nicel anlam: _____

Genel - Özel Anlam

Anlamca daha geniş kapsamlı olan sözcüklere **genel anlamlı**, anlamca daha dar kapsamlı olan sözcüklere ise **özel anlamlı** sözcükler denir.

Genelden özele doğru bir sıralama yaparsak kapsam daralır:

- Gezegen – Kıta – Ülke – Bölge – İl – İlçe – Mahalle – Sokak

Özelden genele doğru bir sıralama yaparsak kapsam genişler:

- Papatya – Çiçek – Bitki – Canlı – Varlık

Etkinlik - 21

Aşağıda cümlelerde altı çizili sözcükleri genel ve özel anlamlı olmalarına göre ayırınız.

	Genel Anlam	Özel Anlam
a. Çocuk, <u>kitabı</u> elinden düşürmüyor.		
b. <u>Köpek</u> sadık bir dosttur.		
c. Türkçe öğretmenimizin <u>kalemi</u> sınıfta kalmış.		
d. <u>Çiçekler</u> doğanın süsleridir.		
e. <u>Çocuklarımızı</u> kendi kültürümüze göre yetiştirmeliyiz.		

Etkinlik - 22

Kelimeleri belirtilen dizilime göre sıralayınız.

a. Genelden Özele

Ankara
Türkiye
Dünya
Uzay
Çankaya

Paragraf
Ses
Cümle
Kelime
Hece

Genelden Özele

b. Genelden Özele

c. Özelden Genele

Kartal
Kuş
Hayvan
Varlık
Canlı

Oda
Bina
Daire
Site
Blok

Özelden Genele

Yansıma Kelimeler

Doğadaki cansız varlıkların veya hayvanların çıkardığı seslerin taklit edilmesiyle oluşan sözcüklere **yansıma sözcükler** denir.

- **İnsanlara özgü:** Hapşırarak, hapşırık, horultu, horlamak...
- **Hayvanlara özgü:** Miyaılamak, havlamak, melemek...
- **Cansız varlıklara özgü:** Şırlıtlı, hışırdamak, patırtı, çatırdamak, patlamak, tıkır tıkır, fukur fukur, şırl şırlı...

Dikkat

Bir kelimenin yansıma anlama sahip olması için doğadan duyduğumuz sesin bire bir taklit edilmesi gerekir.

Bu nedenle kişnemek, ötüşmek... yansıma kelime değildir.

Etkinlik - 23

Aşağıdaki cümlelerdeki yansıma sözcüklerin altını çiziniz.

1. Kardeşim kapı gıcirtısından nefret eder. Babamın horultusundan sabaha kadar uyuyamadım. 7.
2. Şırlıtlı sesi insan ruhunu dinlendiriyor. Yukarıdan gelen tıkırtılar artmaya başladı. 8.
3. Aşağı doğru şıp şıp damlayan su dikkatimi dağıtıyor. Yanarken çatırdayan odunları seyretmek ayrı bir keyif. 9.
4. Çocuğun hıçkırarak ağlaması yürekleri parçaladı. Kapının gıcirtısı moralimi bozuyor, yağlayalım şunu. 10.
5. Ne olduğunu anlamadan ağacın dalı çatır çutur kırıldı. Kuzu annesini görünce meleyerek yanına gitti. 11.
6. Çallların arasından gelen hışırtı hepimizi tedirgin etti. Oturunca pantolonum cart diye yırtıldı. 12.

Etkinlik - 24

Cümlelerde verilen bilgileri doğru "D" veya yanlış "Y" olarak ayırınız.

- Türkçede her sözcüğün eş anlamlısını bulmak mümkündür.
- Zıt anlama karşıt anlam adı da verilmektedir.
- İki kelimelerde her zaman aynı sözcükler peş peşe kullanılmalıdır.
- "İkinci şıkta bir kelimeyi anlamadım." cümlesinde sestesh sözcük vardır.
- Nicel anlamlı sözcükler bir varlığın niteliğini, nasıllığını belirtir.

ikilemeler

Anlatımı güçlendirmek için sözcüklerin tekrarlanmasıyla oluşan sözcük gruplarına **ikilemeler** denir.

- Aynı sözcüğün tekrarıyla: Ağır ağır, hızlı hızlı, koşa koşa, gürül gürül...
- Eş ve yakın anlamlı sözcük tekrarıyla: Güçlü kuvvetli, ses seda, şan şöret, kılık kıyafet, doğru dürüst, yalan yanlış...
- Zıt anlamlı sözcük tekrarıyla: İleri geri, er geç, aşağı yukarı, acı tatlı...
- Bir anlamlı bir anlamsız: Eğri büğrü, çoluk çocuk, cümbür cemaat, sıkı fıkı, tek tük...
- İki de anlamsız: Abuk subuk, ıvır zıvır, abur cubur, eciş bucüş, paldır küldür...
- Yansıma sözcüklerle: Tıkır tıkır, şırıl şırıl, horul horul, fokur fokur, gümbür gümbür...
- "M" harfi eklenerek: Şaka maka, kitap mitap, para mara, ev mev...

Dikkat

İkilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti **getirilmez!**

Sakın Unutma

İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır:

baş başa, diz dize, el ele, günden güne...

Etkinlik - 25

Aşağıdaki cümleleri kutucuklardaki ikilemelerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

koşa koşa	baş başa	saçma sapan	para mara	apar topar
cümbür cemaat	doğru dürüst	şan şöret	tıkır tıkır	tıka basa

- 1 Bu konudan kimsenin haberi yok.
- 2 Ben herkes gibi peşinde değilim.
- 3 Parça takıldıktan sonra araba işlemeye başladı.
- 4 yanıma kadar geldi.
- 5 hep birlikte arabaya binip maça gittiler.
- 6 Deprem olunca hepimiz evden çıktık.
- 7 Misafirler gidince kalıp konuştuk.
- 8 Onun bu sözlerine karnımız tok.
- 9 Çok acıktığımızdan yemiştik.
- 10 Senden isteyen yok.

1. Kendi vatanında esaret altına alınmaya çalışılan bir mil-letin, ülkesini işgalcilerden kurtarmasının adıdır İstiklal Harbi ve Büyük Taarruz, Türk İstiklal Harbi'nin dönüm noktalarından biri olarak geçer tarihe. Büyük Taarruz, hazırlık, gizlilik ve baskın bakımından en önemli savaşlardan biridir. Zaferle birlikte Anadolu toprakları düşman unsurlardan temizlenmiş ardından da yeni bir devletin kalp atışları duyulmaya başlanmıştır.

Yukarıdaki metinde altı çizili ifadelerden hangisinin eş anlamı yanlış verilmiştir?

- A) Utku B) Yurt
C) Tutsaklık D) Savaş
2. Yarının yetişkinleri olan çocuklar, o minik elleriyle toplumların geleceğini Bir milletin sağlamlık temelleri üzerinde yükselmesi, toplumların, çocuğa verilen değerle doğru orantılıdır. Bu yüzden ki çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanmasında anne babanın yanında bütün bir toplumun vardır. Ebeveynin olmadığı yahut imkânlarının yeterli gelmediği durumlarda toplum, çocuğa kol kanat germeli, müreffeh yarınlar için üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. Çocuk, anne babaya bahşedilmiş bir lütuf, kıymetli bir emanettir.

Bu metinde boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) biçimlendirir – yükselmesi – görevi
B) ilerletir – gelişmesi – sahiplenmesi
C) şekillendirir – imar ve inşası – sorumlulukları
D) kurarlar – büyümesi – katkısı
3. Gel sen de katıl bizlere dolaş bahçemizde gönlürnce
Uzat korkma elini bak beş parmağım var benimde
I II
Eğer kalbin kırıkta dost yüzünden
III
Bir selam sana gönül dağlarından
Al selamımı gönül dağlarından
IV

Bu şiirde numaralanmış sözcüklerden hangisi eş sesli (sesteş) değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Aşağıda bazı kelimelerin eş anlamlıları karışık olarak verilmiştir. Bunları bularak karelere yazınız. Ayrıca her sırada bir harf artacaktır. Bu artan harfi de karşıdaki tek kareye yazınız. Bütün harfleri yazdıktan sonra bunları yukarıdan aşağıya doğru okursanız bir kelime bulacaksınız.

	Fazla Harfler
ecpayv	⇒
dayafa	⇒
heniş	⇒
azanml	⇒
şaymaı	⇒

Fazla harflerden çıkan kelimenin eş anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İhtar B) İhtiyaç
C) İhtiyar D) ihtişam

5. Ben sana mecburum bilemezsin.
Dün gece yine seni andım.
Onun tatlı sözlerine nasıl da kandım.
Sol yanım çok acıyor anne.

Bu cümlelerdeki altı çizili kelimelerin eş seslilerin sözlük anlamları aşağıda verilmiştir.

SÖZLÜK ANLAMI

- ⇒ Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı
⇒ Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika
⇒ Vücudumuzdaki kırmızı renkli damarlarda dolaşan hayati sıvı
⇒ Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı

Buna göre altı çizili kelimelerden hangisinin eş seslisinin sözlük anlamı yanlış verilmiştir?

- A) ben B) an C) kan D) sol

1. Leyla öğretmen eş sesli kelimeler konusunu işledikten sonra Ahmet, Mustafa, Mevlüt ve Gülbahar adlı öğrencilere eş sesli kelimelerin olduğu kartları dağıtmıştır.

1	2	3	4
İç	Büyük	Aç	Diz
Pazar	Sağ	Kolay	Dolu
Satır	Yaş	Atlet	Çay
Genç	Yüz	Bağ	Koy

Buna göre Mustafa kaç numaralı kartı alırsa tüm kelimeleri sesteş olan kartı almış olur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

2. Nice şairlerin, yazarların ilham kaynağıdır burası. Hezarfen'in aklını başından alan "İstanbul kanatlarının altında" sevincini yaşatan, birçok savaş sahnesinin mekânı olan kutsal şehrim! Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan kültür elçisi...

Yukarıdaki paragrafta bulunan sözcüğün eş anlamı aşağıdaki cümlelerin hangisinde verilmiştir?

- A) Doğduğum yer olan Mersin'den vazgeçemiyorum.
 B) Yazarların imza gününe gitmek için okul gezi düzenledi.
 C) Kavga eden arkadaşları barıştırmak için hepimiz uğraştık.
 D) Yaşadığımız kasaba kendi hâlinde sessiz bir koyda bulunmaktadır.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde genelden özele doğru bir sıralama anlamı vardır?

- A) Kızımın satranç sporundaki başarıları bizi her zaman gururlandırmıştır.
 B) İsmet Özel, günümüzde yaşayan en önemli, en başarılı şairlerden biridir.
 C) Vücudumuz uyku sırasında yavaşlar, kol ve bacak kaslarının etkinliği azalır.
 D) Akdeniz Bölgesi, Anadolu'nun en eski uygarlıklarına ev sahipliği yapmıştır.

4. O gün çok yorulmuştu. Açlık, susuzluk aklında bile yoktu; varlık içinde yokluğa alışmıştı. Etrafına şöyle bir baktı. Herkesin ya annesi ya kızı ya da kardeşi yanındaydı. Yardımlaşarak işlerini çabucak bitiriyordu. Onun gibi dere kenarında sona kalan iki kız kardeşin kahkaha sesleri dalgınlığını dağıttı.

Aşağıdakilerden hangisi metindeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin karşıt anlamlısının açıklaması değildir?

- A) Bir işe girişmek, harekete geçmek
 B) Açlığını gidermiş, doymuş olan
 C) Hareketli, hayat dolu, dinamik bir biçimde olmak
 D) Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik olan

5. Ömer, kalın bıyıkları olan kaşları çatık, sert mizaca sahip biriydi. Geniş omuzları, uzun boyu ve korkutan ses tonuyla Behice'nin hem korktuğu hem de saydığı ağasıydı. Çocukluğundan beri ağası ona kol kanat germişti. Bu yüzden Ömer ağasının ayrı bir yeri vardı Behice'nin gönlünde. Kuşların ötüşmesiyle Ömer birden ayıkverdi.

Bu metindeki altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) "Uzun" sözcüğü nicelik bildirmektedir.
 B) "Ötüşme" yansıma bir sözcüktür.
 C) "Sert" sözcüğü nitelik bildirmektedir.
 D) "Kol kanat germek" deyimdir.

6. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde karşıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Kaldırım taşları arabadan indirilmişti.
 B) Kuruyan elbisemi yaş günümde giyeceğim.
 C) Kirli düşüncelerini evlerin temiz duvarlarına yazıyor.
 D) Hasım olanı iyi tanı ki dostlarının değerini daha iyi bilesin.

1.

SİBER UYARI: ONLINE GÜVENLİK İPUÇLARI

Başınıza gelmemesi için Allah saklasın diyorsanız okuyunuz.

Şifre ve gizlilik ayarları önemlidir.
Güçlü şifreler kullanın ve şifrelerinizi kimseyle paylaşmayın.
Gizlilik ayarlarınızı sık sık kontrol etmeyi unutmayın.

İndirdiklerinize dikkat edin.
Bazı program ve uygulamalar kötü amaçlı yazılım içerir ve bilgilerinizi çalmaya çalışır.
Yalnızca güvenilir sitelerden içerik indirin.

Online sosyal yaşantınıza dikkat edin.
Dolandırıcı ve sahte kullanıcılardan uzak durmak için tüm online etkileşimlerinize dikkatli davranın.
Kişisel bilgilerinizi ya da özel fotoğraflarınızı paylaşmayın.

Güvenli yerlerden alışveriş yapın.
Güvenli sitelerden alışveriş yapın ve kredi kartı bilgilerinizi kaydetmekten sakının.
Bir şey satın almadan önce yorumları okuyup soru sorun.

Paylaşmadan önce düşünün
Paylaştığınız gönderilere dikkat edin.
Aile, arkadaş ya da olası işvereninizi görmesini istemeyeceğiniz içerikler paylaşmayın.

Görseldeki cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Başlık altında yer alan duyuru yazısındaki saklamak sözcüğü dosya anlamında kullanılmıştır.
- B) İkinci konuşma balonunda yer alan altı çizili sözcüğün eş anlamlısı muhtelif sözcüğüdür.
- C) Paylaşmadan önce düşünün bölümündeki ikinci cümlede yer alan işveren sözcüğünün eş anlamlısı eş sesli bir sözcüktür.
- D) Güvenli yerlerden alışveriş yapın başlığı altındaki "sakınmak" sözcüğü "Olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak" anlamında kullanılmıştır.

CÜMLEDE ANLAM

Yargı bildiren, duygu ve düşünceleri dile getiren sözcük veya sözcük gruplarına **cümle (tümce)** denir.

Cümleler düşünceleri ve duyguları ifade etmek için kullanılacak en etkili ifade biçimleridir.

Cümle Oluşturma

Cümle içinde yer alan sözcükler rastgele şekilde sıralanmazlar belli bir kural ve anlam bütünlüğüne göre bir araya gelirler.

Karışık olarak verilen sözcük ya da sözcük gruplarıyla kurallı ve anlamlı cümleler oluşturmaya **cümle oluşturma** adı verilir.

Sözcük ya da sözcük gruplarına ayrılmış olarak verilen cümlelerin genellikle anlamlı ve kurallı bir cümle haline getirilmesi istenir.

Yapılacak iş, öncelikle yüklemi belirlemek ve eğer kurallı bir cümle isteniyorsa yüklemi sona yerleştirmek, daha sonra varsa edat gruplarını, bağlaçları ve tamlamaları bulmaktır.

Örnek

1. aynı şeyleri
2. başkalarının düşüncelerini
3. dinleyerek de
4. okuyarak
5. yapabiliriz
6. nasıl öğreniyorsak

Cevap:

2 - 4 - 6 - 1 - 3 - 5

Sakin Unutma

- Cümle oluşturmada kurallı bir cümle istenmişse yapılan iş veya olan durum en sonda yer almalıdır.
- Genelde cümle oluşturmada kurallı bir cümle oluşması için işi yapan kişi veya varlığın adı cümlede geçiyorsa en başta olmalıdır.
- Cümleler tamamlanırken yazım kurallarına, noktalama işaretlerine ve dil bilgisi kurallarına dikkat etmek gerekir.

Cümle Tamamlama

Karşımıza çıkan cümlelerde boş bırakılan kısımların düzen ve anlam bütünlüğüne uygun şekilde doldurulmasıdır.

Örnek

Onu çok seviyordum..... bu davranışlarına alışık değildi. Bu cümlenin bağlamından hareketle boş bırakılan kısma "ama, fakat, lakin" kelimelerinden birisi getirilmelidir.

Cümle Birleştirme

Cümle birleştirme soruları verilen iki cümlenin de anlam bakımından eksik bir ifade olmadan ya da fazladan ek bir bilgi eklenmeden tek cümle şeklinde aktarılmasıdır.

Örnek

- Mezopotamya uygarlığında eğitim alanında etkin olan rahipler bilgili ve aydın kişilerdi.
- Çocuklara ilk aşaması okuma, yazma ve din bilgisi olan, daha ileri yaşlarda ise hukuk, tıp ve astronominin öğretildiği bir eğitim verilirdi.

Birleştirilmiş şekli: Çocuklara ilk aşaması okuma, yazma ve din bilgisi olan, daha ileri yaşlarda ise hukuk, tıp ve astronominin öğretildiği bir eğitim verilen Mezopotamya uygarlığında eğitim alanında etkin olan rahipler bilgili ve aydın kişilerdi.

Cümle Ayırma

Tek bir cümlede birleştirilmiş yargıların anlam bağı ve düzeni bozulmadan iki veya ikiden fazla cümlede ayrılması durumudur.

Örnek

Tarih boyunca toplumların maddi ve manevi yönden yaşadıkları çöküş dönemi; büyük fikir insanlarının fikirlerini büyük buhranlar biçimlendirdiği için istisnasız büyük bir sanatçı, büyük bir fikir adamı ya da büyük bir bilim adamının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

- Tarih boyunca toplumların maddi ve manevi yönden çöküş yaşadıkları dönemler olur.
- Böyle dönemler büyük bir sanatçının, büyük bir fikir adamının ya da büyük bir bilim adamının ortaya çıkmasına zemin hazırlar.
- Çünkü büyük fikir insanlarının fikirlerini bu buhranlar biçimlendirir.

Etkinlik - 26

Aşağıda karışık olarak verilen sözlerle anlamlı ve kuralları cümleler oluşturup numaralarını alttaki kutucuğa yazınız.

a.

- I. medeniyetin
- II. korumaktır
- III. biri
- IV. geçmişi
- V. göstergelerinden
- VI. en önemli

b.

- I. yerleşmesinde
- II. en büyük
- III. uygarlığın
- IV. üstündedir
- V. görev
- VI. kadınların

c.

- I. sevmesi
- II. işidir
- III. bir
- IV. bilinç
- V. dilini
- VI. kişinin

Etkinlik - 27

Aşağıda verilmiş olan iki ayrı cümle grubunun doğru birleştirilmiş hâlini işaretleyiniz.

1. Grup

- 1 → Erdal Arslan, Millî Şair Mehmet Akif Ersoy ile ilgili çalışma ve konferanslarıyla tanınan araştırmacı bir yazardır.
- 2 → İstiklal Marşı'nın yazılış tarihinin 39 ve 40. dizelerinde gizlendiğini bulmuştur.
- ... → İstiklal Marşı'nın yazılış tarihinin 39 ve 40. dizelerde gizlendiğini bulan araştırmacı yazar Erdal Arslan, Millî Şair Mehmet Akif Ersoy ile ilgili çalışma yapmakta ve konferanslar vermektedir.
- ... → Millî şair Mehmet Akif Ersoy ile ilgili çalışmaları ve konferanslarıyla bilinen araştırmacı yazar Erdal Arslan, İstiklal Marşı'nın 39 ve 40. dizelerine şiirin yazılış tarihinin gizlendiğini keşfetmiştir.

2. Grup

- A → Deneyler sadece laboratuvarlarda yapılıyor sanıyorsanız yanılıyorsunuz.
- B → 23 yıldır Dünya'nın yörüngesinde bulunan Uluslararası Uzay İstasyonu, birçok deneye ev sahipliği yapıyor.
- ... → Dünya'nın yörüngesinde 23 yıldır bulunan Uluslararası Uzay İstasyonu, birçok deneye ev sahipliği yaparak deneylerin sadece laboratuvarlarda yapıldığını sananları yanıltıyor.
- ... → Deneylerin sadece laboratuvarlarda yapıldığını iddia edenler 23 yıldır Dünya'nın yörüngesinde bulunan Uluslararası Uzay İstasyonunda deneyler yapıldığını duyduklarında yanıldıklarını anlıyorlar.

Eş - Yakın Anlamlı Cümleler

Aynı konu veya düşüncenin farklı sözcüklerle anlatıldığı cümlelerdir.

Bilgi

"Hangi cümleler aynı konudan bahsetmektedir, aynı düşünceyi savunmaktadır, aynı sonuca varır?" gibi sorularla karşımıza çıkabilir.

Örnek

- Hedefi olmayan insana kimse yardım edemez.
- Hangi limana yelken açtığını bilmiyorsan rüzgârın bir faydası olmaz.
- Yaşam, içinde siyah da bulduran bir gökkuşağıdır.
- Hayat, tüm güzelliklerin yanında olumsuzlukları da barındırır.

Etkinlik - 28

Aşağıdaki cümlelerde anlatılmak isteneni altlarındaki bölüme yazınız.

a. **Tek bir çubuk hemen kırılır fakat bir arada olan on çubuğu kırmak güçtür.**

b. **Okumak için seçtiğin kitaplar seni temsil eder.**

c. **Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.**

Zıt Anlamlı Cümleler

Aynı konunun ele alındığı fakat konuyla ilgili birbirine çelişen düşüncelerin savunulduğu cümlelerdir.

Bilgi

"Hangi cümleler birbirine karşıt düşünceler anlatmaktadır, birbiriyle çelişir?" gibi sorularla karşımıza çıkabilir.

Örnek

- Sanayileşme çevreye zarar vermektedir.
- Gelişmek isteyen toplumlar sanayiye önem vermelidir.
- Sanatçı hayatı kendi yorumuyla anlatmalıdır.
- Sanatçı hayatı anlatırken bir ayna gibi olmalıdır.

Etkinlik - 29

Aşağıdaki cümleleri çelişkili olanıyla eşleştiriniz.

I İyi bir gelecek isteyen faydalı insan olmaya çalışmalı.

II Zamana hükmetmek istiyorsanız anı yaşamalısınız.

III Ders başarısı ancak kitap okumakla mümkün olabilir.

- a [] Geleceği planlayanlar vakti elinde tutarlar.
- b [] Siz hiçbir şey yapmasanız da zaman geçecektir.
- c [] Kitap okumak tek başına başarı için yeterli değildir.

Etkinlik - 30

Aşağıdaki cümlelerden yakın anlamlıları eşleştiriniz.

- I Her şey zamanında yapıldığında değer kazanır.
 - II Birlikte yaşamak için herkes üzerine düşeni yapmalıdır.
 - III Bilgi paylaştıkça artan bir yatırımdır.
- a [] Bilgiğinizi söylerseniz ikinizde bilirsiniz.
 - b [] Sorumluluk almayan insan toplumdan kaçır.
 - c [] Bu günün işini yarına bırakmayın.

Etkinlik - 31

Aşağıdaki cümlelerin benzer anlamlılarını bularak işaretleyiniz.

- I Başarıyı herkes ister ama çalışanlar başarılı olur.
 - II Asıl cahillik susmasını bilmemektir.
 - III Zirvede kalabilmek aynı şekilde devam etmekle mümkündür.
- a [] Çok konuşanlar boş olduklarını belli ederler.
 - b [] İşini yapanlar istedikleri yere mutlaka ulaşırlar.
 - c [] Başardım diyerek çalışmayanlar oldukları yerde duramazlar.

Etkinlik - 32

Aşağıdaki cümlelerde anlatılmak isteneni altına yazınız.

- I Bazen büyük bir evreni anlamak, kendimizi anlamaktan daha kolaydır.
- II Teknoloji, insan ihtiyaçlarına göre kendini yeniler.

Etkinlik - 33

Aşağıdaki cümlelerde anlatılmak istenenlerin terisini ifade eden cümleler yazınız.

- I Ne kadar gizlesen de gerçekler ortaya çıkar.
- II Tarafsız olmak için adaleti önde tutmalısınız.
- III Çok çalışmak başarıyı mutlaka getirir, plan ikinci sıradadır.

Öznel - Nesnel Cümleler

Öznel Cümle

Söyleyenin kendi duygu, düşünce ve beğenisini anlatan; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye değişen cümlelere **öznel cümle** denir.

Örnek

Mavi, renkler dünyasının içindeki en güzel renktir.

Yukarıdaki cümle, söyleyenin kişisel düşüncesini yansıtmaktadır. Kanıtlanması olanaksızdır. Çünkü her insanın sevdiği renk farklıdır. Bu yüzden bu cümle, öznel yargı bildiren bir cümledir.

- Mezuniyette giydiğim gömlek bana çok yakıştı.
- Duygusal şarkılar herkesi etkiler.
- İstanbul Boğazı'nı seyretmeye kimse doyamaz.

Dikkat

Öznel cümleler "bana göre, bence" anlamı taşır.

Nesnel Cümle

Doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye değişmeyen, herkes için doğru olan, kanıtlanabilir cümlelere **nesnel cümle** denir.

Örnek

Renkler kategorilere ayrıldığında mavi ana renklerden biridir.

Bu cümledeki yargı, araştırma sonucunda ulaşılabılır ile kanıtlanabilir bir yargı olduğundan bu cümle nesnel bir cümledir.

- Ozon tabakasındaki delik her yıl daha da büyüyor.
- Türkiye'nin hem Asya hem de Avrupa kıtasında toprakları bulunur.
- Eser, dört bölüm hâlinde sinemaya uyarlandı.

Sakın Unutma

Bilgilerin doğruluğu ya da yanlışlığı nesnelliği etkilemez. Kanıtlanabilen tüm durumlar nesnel kabul edilir.

Etkinlik - 34

Aşağıdaki cümleleri öznellik ve nesnellik bakımından değerlendiriniz.

	Cümleler	Öznel	Nesnel
a.	Bu muhteşem manzara karşısında hepimizin ağzı açık kaldı.	☐	☐
b.	Görkemli ağaçlar bahçeye ayrı bir güzellik katmıştı.	☐	☐
c.	Dünyada denizler karalardan daha fazla yer tutmaktadır.	☐	☐
d.	Bu şirin kasabada vaktin nasıl geçtiğini anlayamadık.	☐	☐
e.	Kiralık Konak Yakup Kadri'ye ait bir romandır.	☐	☐

Doğrudan - Dolaylı Anlatım Cümleleri

Doğrudan Anlatım Cümlesi

Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden, doğrudan aktarılmasına **doğrudan anlatım** denir.

- Genellikle bu cümleler "de-" fiili ile biter.
- Bu sözler genellikle tırnak işareti veya virgülle yazılır.

Örnek

- Atatürk: "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diyerek bir gerçeği dile getirmiştir.
- Doktor "İlaçlarını mutlaka içmelisin." dedi.

Dolaylı Anlatım Cümlesi

Başkasına ait bir sözün kendimize ait sözcüklerle değiştirilerek aktarılmasına **dolaylı anlatım** denir.

- Bu sözler genellikle "söylemiştir, belirtmiştir, dile getirmiştir" gibi ifadelerle biter.

Örnek

- Atatürk, hayattaki en gerçek yol göstericinin ilim olduğunu söylemiştir.
- Doktor, ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini belirtti.

Etkinlik - 35

Aşağıdaki tabloda verilen cümlelerin doğrudan anlatım mı yoksa dolaylı anlatım mı olduğunu uygun kutulara işaretleyiniz.

	Doğrudan Anlatım	Dolaylı Anlatım
1. Babam: "Annen de ben de bu köyde doğup büyüdük." derdi.		
2. İş çıkışı hep birlikte sinemaya gideceğiz, dediler.		
3. Biraz daha sessiz olmamız konusunda bizi uyardı.		
4. Kemal yaptığı hatanın farkına vararak "Sizi mağup ettiğim için üzgünüm." dedi.		
5. Balık tutmak için ırmağa gideceğini söyledi.		

Etkinlik - 36

Aşağıdaki cümleleri öznel (Ö) ve nesnel (N) olarak ayırınız.

	Öznel	Nesnel
1. Yol yapım çalışması henüz bitmemiş.		
2. Filmdeki sahneler aklın sınırlarını zorluyor.		
3. Şiirlerinde özgün bir anlatım yakalamış.		
4. Resimlerin çok güzel olduğunu söyledi.		
5. Konuları oyunlaştırarak anlatmaya çalışıyor.		
6. İnsanların duygu dünyası her zaman aynı olmuyor.		

Amaç - Sonuç Cümleleri

Eylemin hangi amaç için yapıldığını bildiren cümlelere **amaç - sonuç cümlesi** denir.

Sakin Unutma

- ▶ Bu cümleler "Ne amaçla?" sorusuna yanıt verir.
- ▶ Bu cümlelerdeki amaçlar daha gerçekleşmemiş ve olması istenen durumlardır.
- ▶ Bu tür cümlelerde genellikle "için, diye, üzere -mek için, -mek üzere, diye, istemek, hedeflemek" gibi kelimeler ve "-e, -a" ekleri kullanılır.

Örnek

- ▶ Sınavı kazanmak için çok çalışmış.
- ▶ Bildiklerini anlatmak üzere karakola başvurmuş.
- ▶ Ona sık sık öğüt verirdi, iyi bir insan olsun diye.
- ▶ Uzun bir yolculuktan sonra dinlenmek için odamıza çekildik.

Etkinlik - 37

Cümlelerden amaç sonuç ilişkisi bulunanları işaretleyiniz.

- a. Dinlenmek için tatile gitmek istiyorlar.
- b. "Üç kuruş para kazanalım." diye akşama kadar dinirlerdi.
- c. İnsanlar sıcaktan dolayı iyice bunalmaya başladı.
- d. Alt yapı çalışmaları yapıldığından sular kesilmiş.
- e. Ayşe eve gitmek üzere erken çıktı.
- f. Borçlarını ödemek için arabasını satmış.
- g. Ailesine bakmak için gece gündüz çalışıyor.
- h. Yeni gelişmeleri değerlendirmek üzere toplanıyoruz.
- i. Çalışmaları bitmediğinden hala atölyededir.
- j. Pazara çıkmış evdeki eksikleri almak için.
- k. Onu görürsen kitabının bizde kaldığını söyle.

Dikkat

Amaç-Sonuç Cümleleri ile Neden-Sonuç Cümleleri Arasındaki Fark

Amaç sonuç cümlelerinde amaç ve sonuç arasına amacıyla kelimesi getirildiğinde cümlenin anlamı bozulmazsa amaç cümlesidir. Amacıyla kelimesi getirildiğinde uygun olmuyorsa sebep cümlesidir.

Amaç cümlelerinde yapılmak istenen ama gerçekleşip gerçekleşmediği henüz bilinmeyen bir durum vardır.

Hasta olduğundan derse gelemedi. (**sebep**)

Hasta olduğu **amacıyla** derse gelemedi. (**uygun olmaz**)
(Kişinin hasta olduğu kesindir.)

Ders çalışmak için arkadaşına gitti. (**amaç**)

Ders çalışmak **amacıyla** arkadaşına gitti. (**uygundur**)
(Ders çalışıp çalışmadıkları henüz belirli değildir.)

Sebep (Neden) - Sonuç Cümleleri

Eylemin, gerçekleşme nedeniyle birlikte verildiği cümlelere **sebep – sonuç cümlesi** denir.

Sakin Unutma

- ▶ Bu cümleler **“neden, niçin?”** soruları yanıt verir.
- ▶ Gerçekleşebilecek cümleler de sebep bildirir. İllaki gerçekleşmiş olması gerekmez.
Bu yazarı sevmediğinden kitabını okumayacaktır.
- ▶ Sebep sonuç ilişkisi kurabilmek için **“-dığı için, -den, -den dolayı, -den ötürü, çünkü, diye, nedeniyle, sebebiyle”** gibi ekler veya sözcükler getirilir.
- ▶ Bu tür cümleler aynı zamanda gerekçeli ifadeler içerir.
- ▶ Gerekçe kelimesi “gerekirici sebep” anlamına gelir, etkinlik ve testlerde sebep-sonuç cümleleri konusu gerekçe kelimesi ile birlikte sıkça kullanılır.

Örnek

- ▶ Oltalarımızı yanımıza almadığımız için balık tutamadık.
- ▶ Baskılara dayanamadı ve görevinden istifa etti.
- ▶ Hasta olduğum için okula geledim.
- ▶ Acıya dayanamadığımdan aşı olmaktan kaçtım.
- ▶ Ürünler yandı mart ayı soğuk geçtiği için.
- ▶ Şemsiyeyi açamıyorum çünkü şiddetli rüzgar esiyor.
- ▶ Yoğun yağış sebebiyle geçişe izin vermiyorlar.

Etkinlik - 38

Aşağıdaki cümlelerden sebep sonuç ilişkisi bulunanları belirleyiniz ve işaretleyiniz.

a. ☐ Eve gittiğim için sizin yanınıza geledim.	h. ☐ Aynı hatayı yapmayalım diye bizi uyarıştı.
b. ☐ Kelebek yakalamak için dağlara çıktım.	i. ☐ Sonuçları düşünmediğinden sıkıntı çekti.
c. ☐ Müzik dinlemek için yalnız kalmak isterim.	ı. ☐ Saçlarım çok uzamış, yarın kestireceğim.
d. ☐ Sesiz bir şekilde dinlerseniz size şiir okurum.	j. ☐ Acemiliğimden bu ilk çalışmam iyi değildi.
e. ☐ Yaralandığı için oyundan çıkmak istedi.	k. ☐ Kapıyı kapatmak için ayağa kalktı.
f. ☐ Derse yetişmek için erkenden evden çıktım.	l. ☐ Onu okumadım çünkü başkasını okuyorum.
g. ☐ Yağmur yağınca her taraf sular altında kaldı.	m. ☐ Sınavda başarılı olamadım diye çok üzüldü.

Koşul - Sonuç Cümleleri

Bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmemesinin bir şarta bağlı olduğu cümlelere **koşul cümlesi** denir.

Sakin Unutma

Türkçede koşul anlamı asıl olarak “-se” şart ekiyle sağlanır. “ise”, “-ince”, “-dikçe”, “mi”, “ama”, “üzere”, “yeter ki” ile de koşul anlamı sağlanabilir.

Dikkat

Koşul sonuç anlamı için illaki bir kelimeye ihtiyaç yoktur. Herhangi bir ifade olmadan da koşul anlamı sağlanabilir.

Örnek

- ▶ Evden zamanında çıkarsan derse yetişebilirsin.
- ▶ Ödevini yaparsan oyun oynayabilirsin.
- ▶ Müzik dinleyebilirsin ama sesini fazla açmayacaksın.
- ▶ Bizim buralara yağmur yağdıkça her yer toprak kocar.
- ▶ Akşama geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.
- ▶ İstedğin her şeyi alırım yeter ki sınıfını geç.

Etkinlik - 39

Aşağıdaki cümlelerde yer alan koşul ifadelerini, sonuç ifadeleri ile eşleştiriniz.

KOŞUL	SONUÇ
1. Bu defa bize mutlaka gelmelisin.	Kelime hazinem ve hayal gücüm gelişir. a.
2. Terli terli su içmemelisin.	Türkçe öğretmeni puanımı kırar. b.
3. Düzenli bir şekilde kitap okumalıyım.	Hayatta çok hata yaparım. c.
4. Ailesiyle iletişim halinde olmalıyız.	Yoksa çabuk hastalanırsın. d.
5. Bu sınavdan da yüz alırım.	Ailem beni tatile götürecektir. e.
6. Noktalama işaretlerine dikkat etmeliyim.	İnan sana çok darılırım. f.
7. Anne babamın sözünü dinlemeliyim.	Sorunları daha kolay çözebiliriz. g.

Etkinlik - 40

Aşağıdaki koşul-sonuç cümlelerini işaretleyiniz.

a. ☐ Temiz bir dünya istiyorsan yerlere çöp atma.	h. ☐ Yarın akşam gelerseniz müdürle görüşebilirsiniz.
b. ☐ Akşama geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.	i. ☐ Bilgisayar almak için para biriktiriyorum.
c. ☐ Yağmur çok yağınca dereler taşı.	j. ☐ Dolaptakiler bittikçe alışverişe giderdi.
d. ☐ Sınav belgeni unutursan binaya giremezsin.	k. ☐ Dışarı çıkabilirsin ancak akşam vaktinde döneceksin.
e. ☐ Tabaktakiler bitince sofradan kalkabilirsin.	l. ☐ Pazarı baştan başa dolaştım, çok yoruldum.
f. ☐ Sınavlara çalışmazsan sınıfta kalacaksın.	m. ☐ Kahvaltı yapmak için arkadaşıma gittim.
g. ☐ Araba ile gezebilirsin ama hız yapmayacaksın.	n. ☐ Havalar soğduğundan doğal gazı açtık.

Etkinlik - 41

Aşağıdaki boşlukları amaç, sebep ve koşul oluşturacak şekilde tamamlayınız.

1 işe zor bela yetişebildim. (sebep - sonuç)

2 Eğer bu sefer de bize gelmezsen (koşul - sonuç)

3 dikildikçe buralar yemyeşil olacaktır. (koşul - sonuç)

4 güzel bir reklam hazırlamalısın. (amaç-sonuç)

5 bodrum kata ineceğim. (sebep - sonuç)

Karşılaştırma Cümlesi

En az iki varlık veya kavramın benzer ya da farklı özelliklerinin karşılaştırıldığı cümlelere **karşılaştırma cümlesi** denir.

Örnek

- Kışın Sivas, İstanbul'dan daha soğuktur.
- Televizyon da sinema kadar etkilidir.
- Okulun en başarılı öğrencisi Musa'dır.
- Şehrin caddesi eskiden daha tenhaydı.
- Köyün en güzel çileği bizim bahçemizde yetişir.

Dikkat

Karşılaştırma ilgisi "**daha, en, gibi, kadar**" vb. edat ve zarf nitelikteki sözcükler veya "**-den/-dan, -ki(n)den**" vb. ekler yardımıyla da sağlanır.

Etkinlik - 42

Aşağıda verilen ipucu sözcükleri kullanarak karşılaştırma cümleleri oluşturunuz.

kadar

göre

gibi

daha

en

de

- 1 Bu senenin soğuk gününü yaşadık.
- 2 Bu yılki sorular geçen yıla kolaymış.
- 3 Onun daha niceleri bir lokma ekmeğe muhtaçtı.
- 4 Dün sabahki dersimiz verimli geçti.
- 5 Dinlemek de konuşmak önemlidir.
- 6 Televizyon sinema kadar etkilidir.

Etkinlik - 43

Aşağıdaki cümlelerden karşılaştırma ilişkisi bulunanları işaretleyiniz.

- a. [] Bugüne kadar gördüğüm en güzel rüyaydı.
- b. [] Selam vermedim diye bana darılmış.
- c. [] Sandığımdan daha hızlıymış.

- d. [] Güzel yemekler yiyelim diye buraya geldik.
- e. [] Sen de en az benim kadar durgunsun.
- f. [] Yemeğin tuzu dünkünden fazla olmuştu.

Etkinlik - 44

Aşağıdaki yargılar için “SebeP”, “Koşul” ve “Amaç” kelimelerinden uygun olanları işaretleyiniz.

		SebeP	Koşul	Amaç
1.	Ekmekler israf olmasın diye yeni bir kampanya başlatıldı.			
2.	Bu yıl çok yağmur yağınca barajlarımız doldu.			
3.	Annem iyileştikçe biz de mutlu oluyorduk.			
4.	Şirin bir kasaba olduğundan turistlerin tercih ettiği bir yer.			
5.	Bayram olunca küsler barışır, dargınlıklar sona erer.			
6.	Güzel günler görelim diye bu kadar fedakarlığa katlanıyorum.			
7.	Boyum çabuk uzadığından kıyafetler üzerime küçük geliyor.			
8.	Bu konuyu bana anlattıysan sevinirim.			
9.	Kırmızı ışıktan geçtiğinden polisler ceza kesti.			
10.	Daha iyi bir araba almak için fiyatların düşmesini bekliyoruz.			
11.	Serçe yavruları zarar görmesin diye yuvasını başka yere taşıdı.			
12.	Okula uyum sağlamak için iki hafta erken başladı.			
13.	Dediklerimi yap ki ileride rahat edesin.			
14.	Sağlığınıza dikkat etmezsek çabuk hastalanırız.			
15.	Bu kitabı bir hafta içinde bitirmek koşuluyla alabilirsin.			
16.	Aşılarımızı vurmak için hastaneye gittik.			
17.	Süre yetmediğinden beş soruyu yetiştiremedim.			
18.	Virüsten korunmak için bağışıklık sistemimizin güçlü olması gerekir.			
19.	Telefonu şarj etmek için prize taktım.			
20.	Şiddetli rüzgârdan dolayı deniz trafiği alt üst oldu.			
21.	Ağaçlar daha iyi meyve versin diye babam hepsini aşıladı.			
22.	Sınavdan iyi puan alınca istediği bölümü kazandı.			
23.	Kitap okudukça hayata bakış açım biraz daha değişiyor.			
24.	Son kararımı onu dinleyince vereceğim.			
25.	Herkes daha kolay ulaşsın diye bu siteyi açtım.			
26.	Yemeğe çok acı attığımdan yemek zehir gibi olmuş.			
27.	Size ancak tatil olduktan sonra gelebiliriz.			

Abartı - Benzetme Cümleleri

Abartı Cümleleri

Bir durum veya olayın olduğundan fazla veya az gösterilmesidir. Bir olayın, bir durumun, bir olgunun önemini, farklı bir özelliğini anlatabilmek amacıyla abartma ifadelerine başvururuz.

Örnek

Sinop gezisinde kaplumbağa kadar yavaş yürüyen teyze yüzünden her yeri gezemedik. (Bir durum olduğundan daha az gösterilerek abartma yapılmıştır.)

Yağmur kovadan boşaltılmış gibi yağıyordu. (Durum olduğundan daha fazla gösterilerek abartma yapılmıştır.)

Örnek:

- ▶ Çok sevinmiş ağzı kulaklarına varmıştı.
- ▶ Ağzı kulaklarına varmak bir deyimdir. Bu deyimde ağzın kulaklara kadar açılmama hâli abartıyı sağlamıştır.

Bilgi

Abartılı cümlelerde genelde mecaz anlamı kelime bulunur.

Abartılı anlatım genelde şiirlerde kullanılmaktadır.

Benzetme Cümleleri

Anlatımı kuvvetlendirmek, sözün etkisini artırmak için bir varlık, kavramın başka bir varlık ya da kavramın özellikleriyle anlatıldığı cümlelerdir.

Örnek

- ▶ Türkiye, cennet kadar güzel bir vatanıdır.
- ▶ Elma yanaklarıyla çok güzel görünüyordu.

Etkinlik - 45

Aşağıdaki cümlelerden abartı yapılmış olanlara (A), benzetme yapılmış olanlara (B) yazınız.

- Bu davranışınla kalbimi paramparça ettin.
- Formatı da attıktan sonra bilgisayar saat gibi tıkır tıkır işleyecek.
- Çıkarım kürsüye, aslanlar gibi konuşmamı yaparım.
- Söylediği sözler başıma balyoz gibi inmişti.
- Fırsatını bulursa dünyanın altını üstüne getirir.
- Babam keçi gibi inatçı bir adamdır.
- Müziğin sesinden kulaklarım patladı.
- Beni geçmek için bir fırın ekmek yemen lazım.
- Kalemleri çalınınca deliye döndü.
- Sabah yağın kar, beyaz bir çarşaf gibi tüm ova-yı kapladı.
- Radyodaki türkü hepimizin yüreğini parçaladı.
- Hayallerime sığmayacak kadar yücesin bayrağım.

örtülü Anlam

Cümlede açık olarak söylenmediği hâlde, cümlenin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlama **örtülü anlam** denir.

Sakın Unutma

Örtülü anlamın bulunduğu cümlelerde karşılaştırmalara, aşamalı durumlara yer verilebilir. Ağırlıklı olarak **“de”** bağlacı kullanılır.

Bunun dışında **“en, daha, ilk, tüm, birkaçı, sadece, yine, artık, diğer”** gibi kelimeler de cümlede örtülü anlamı sağlar.

Örnek

Öğretmenler toplantısına annem de katıldı.

Yukarıdaki cümleden toplantıya annesi dışında katılanların da olduğu anlamı çıkar. Bu anlam açık olarak söylenmediği için cümle örtülü anlamlıdır.

Kitaplığın en üst rafındaki kitaplar diğer raflardaki kitaplardan daha kalındı.

Yukarıdaki cümlede kitaplığın tüm raflarında kitapların olduğu örtülü anlamını çıkarabiliriz.

Bu cümlede örtülü anlam karşılaştırma anlamı verilerek ortaya çıkarılmıştır.

Etkinlik - 46

Aşağıdaki cümlelerde örtülü anlamı sağlayan ifadeleri yuvarlak içine alınız.

- a** Doğum günüme seni de bekliyorum.
- b** Annem yine güzel yemekler yapmış.
- c** O çocuk konuyu daha güzel anlatıyor.
- d** Bu soruyu sadece senin çözeceğini düşünüyorum.
- e** Çocuk tabaktaki tüm kekleri yemiş.
- f** Bu kitabın adını ilk kez duyuyorum.
- g** Biz gelene kadar diğer testi de çözmeyi unutma.
- h** O çocuk konuyu daha güzel anlatıyor.
- i** Artık seni sağlıklı görüyorum.
- i** Öğretmeni sadece sen anlayabilirsin.

Etkinlik - 47

Aşağıdaki cümlelerden örtülü anlam bulunanları işaretleyiniz.

- a. Kazada annem de yaralanmış.
- b. Dışarıda çok yağmur yağıyormuş.
- c. Diğer eşyaları taşımayı unutmuş.
- d. Bu sırrını ancak Ayşe'yle paylaşmış.
- e. Bahçedeki yığından odun alıp geldi.
- f. Artık ayak işlerine ben bakmayacağım.

Cümleye Hakim Olan Düşünceler

Yakınma (Şikayet) Cümleleri

1

Bir durumdan duyulan rahatsızlığın dile getirildiği, şikâyet bildiren cümlelerdir.

Örnek: Gittiğinden beri hiç aramadı.

Hayıflanma Cümleleri

2

Geçmişte yapılamayanlar, elden kaçırılanlar için duyulan üzüntüye hayıflanma denir.

Örnek: Öğretmenin anlattıklarını keşke defterime yazsaydım.

Pişmanlık Cümleleri

3

Yapılan bir hata veya yanlış sonucunda duyulan üzüntüyü belirten cümlelerdir.

Örnek: Keşke ona bu sözleri söylemeseydim.

Sitem Cümleleri

4

Bir kimsenin yaptığı bir hareketten veya söylediği bir sözden dolayı söylenen cümlelerdir.

Örnek: Davete bir beni çağırılmamışsın.

Ön Yargı (Peşin Hüküm) Cümleleri

5

Bir kişi veya bir durumla ilgili önceden yargıda bulunma.

Örnek: Bu işi kesinlikle başaramayacak.

Şaşırma Cümleleri

6

Beklenmeyen bir durum karşısında oluşan ifade.

Örnek: Böyle ansızın gideceğini hiç düşünmemiştim.

Özlem (Hasret) Cümleleri

7

Geçmişte yaşanan anların tekrar yaşanması isteği.

Örnek: Yıllardır görmediğim köyüm burnumda tütüyor.

Sevinç Cümleleri

8

İstenen veya hoş giden bir şeyin olmasıyla duyulan sevinci anlatan cümlelerdir.

Örnek: Yaşasın, sonunda tatil başladı!

Üzüntü Cümleleri

9

Bir kişinin bir olay veya karşısındakinin durumu ya da çaresizliği karşısında bir şey yapamamayı ifade eden cümlelerdir.

Örnek: Sınavdan kötü not aldığımı görünce moralim bozuldu.

Endişe (Kaygı) Cümleleri

10

Olumsuz bir durumun gerçekleşme olasılığın-
dan dolayı duyulan kaygıyı anlatan cümlelerdir.

Örnek: Acaba yolda başlarına bir şey mi geldi?

Cümleye Hakim Olan Düşünceler

Küçümseme Cümleleri

11

Bir kişiye veya bir olaya değer vermeme, onu küçük görme anlamı taşıyan cümlelerdir.

Örnek: O da güya okuyacak da adam olacak.

Azımsama Cümleleri

12

Bir şeyin miktarca az olduğunu, yetersiz görüldüğünü ifade eden cümlelerdir.

Örnek: Bir tanecik mi ayakkabın var?

Beklenti Cümleleri

13

Gerçekleşmesi beklenen davranış bildiren cümledir.

Örnek: Sınavdan yüksek not almayı umuyorum.

Yadsıma (İnkâr) Cümleleri

14

Yadsıma cümleleri, yapılan bir şeyin yapılmadığını, ifade eden cümlelerdir.

Örnek: Bütün bunları ben mi söylemişim!

Beğenme Cümleleri

15

Bir olaya ya da durum karşısında gerçekleşen ve memnuniyet ifade eden cümlelere denir.

Örnek: Eserlerinde Anadolu insanının tüm yönlerini başarı ile yansıtmış.

Üzülme Cümleleri

16

Olumsuz bir olaya ya da istenilen bir şeyin gerçekleşmemesi karşısında duyulan kederi ifade eden cümlelere denir.

Örnek: Onu o hâlde görünce adeta yıkılmışım.

Karamsarlık Cümleleri

17

Yaşanan olaylara ya da hayata kötümser gözle bakmayı ifade eden cümlelere karamsarlık cümleleri denir.

Örnek: Bundan sonra hayatın benim için bir anlamı kalmadı.

Kanıksama Cümleleri

18

Sürekli meydana gelen bir olayın artık kişinin üzerinde etki yaratmaması, alışma.

Örnek: Benzine yapılan zamlar artık insanların tepkisini çekmiyordu.

Etkinlik - 48

Aşağıdaki cümlelerin hangi duyguyu ifade ettiğini karşısına işaretleyiniz.

Cümleler	Yakınma	Hayflanma	Beğeni	Azımsama	Ön Yargı	Küçümseme	Özlem	Sevinç
a. Bu çocuk sınavdan iyi bir sonuç alamaz.								
b. Bu maçı kazanıp da şampiyon olacaktı.								
c. Verdiğim işleri bir türlü bitiremiyor.								
d. Sen kim, sanatçı olmak kim?								
e. Yıllardır görmediğim memleketim burnumda tütüyor.								
f. İnsanlara karşı tavrı ve iletişim becerisi çok iyidir.								
g. Bu kadicık ücretle çalışmam.								
h. Bu çocuk neden telefonla çok ilgileniyor?								
ı. Günlendir çalışıyorsun, ne kadar az iş yapmışsın.								
i. Bu kadar pasta kime yeter?								
j. Üzerine giydiği gömlek çok yakışmıştı.								
k. Annem bana en sevdiğim oyuncakçı alacak.								

Etkinlik - 49

Aşağıdaki duygularla cümlelere hakim olan duyguları eşleştiriniz.

1. Kanıksama	a. Çocuğun ateşi giderek artıyordu.
2. Gerçekleşmemiş beklenti	b. Onun kırıcı sözlerine eskisi kadar aldıriş etmiyorum.
3. Gerçekleşmiş beklenti	c. Ya unuttur da yemeği yakarsam.
4. Üzüntü	d. Bu saatten sonra ben başarılı olamam.
5. Karamsarlık	e. Bu derginin inceleme yazısı çok güzel olmuş.
6. Yadsıma	f. Annesini kaybeden arkadaşımın dünyası başına yıkılmıştı.
7. Aşamalı durum	g. Sonunda beni de işe aldılar.
8. Beğeni	h. Bizi bu sefer daha sıcak karşılayacağını düşünmüştük.
9. Azımsama	ı. Kim demiş o camı benim kırdığımı!
10. Endişe	i. Bu kadicık undan ekmek mi çıkar?

Cümlelerin Anlam Özellikleri

- Tanım Cümleleri**

Bir varlığın veya kavramın ne olduğunu belirten cümlelere tanım cümlesi denir. Tanım cümleleri "Bu nedir?", "Bu kimdir?" sorularına cevap verir.

Örnek: Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları yazılara otobiyografi denir.
- Öneri (Tavsiye) Cümleleri**

Bir sorunu çözmek veya daha iyiye ulaşmak için görüş ve düşüncelerin öne sürüldüğü cümlelerdir.

Örnek: Daldaki elmayı almak için merdiven kullanmalısın.
- Varsayım Cümleleri**

Gerçekleşmemiş bir olayın gerçekleşmiş gibi ya da gerçekleşmiş bir olayın hiç gerçekleşmemiş gibi kabul edildiği cümlelerdir.

Örnek: Diyelim ki bu uçağa yetişemedin.
- Eleştiri Cümleleri**

Bir yapının, bir insanın veya bir durumun doğru ya da yanlış yönlerini belirten cümlelerdir.

Örnek: Konuları açık ve anlaşılır bir dille ele almış.
- Öz Eleştiri Cümleleri**

Bir kişinin kendi davranışları üzerinde yürüttüğü yargıları içeren cümlelerdir.

Örnek: Zamanı iyi kullanmadığım için sınavda başarısız oldum.
- Uyarı (İkaz) Cümleleri**

Kişi ya da kişileri yanlış davranışlardan uzak tutmak için ikaz ve hatırlatmaları içeren cümlelerdir.

Örnek: Kışın zincir takmadan yola çıkmayın.
- Tasarı Cümleleri**

Gelecekte yapılması planlanan işlerin belirtildiği cümlelerdir.

Örnek: Önümüzdeki ay tatile çıkmayı düşünüyorum.
- Tahmin Cümleleri**

Akla, sezgilere, gözlemlere veya birtakım verilere dayanarak olacak bir şeyi önceden kestirebilme sonucunda ortaya çıkan cümlelerdir.

Örnek: Annem meraktan patlıyordur şimdi.
- Olasılık (İhtimal) Cümleleri**

Gerçekleşmesi kesin olmayan bir olayın veya bir durumun ortaya çıkmasının beklenilmesi, umut edilmesi ile ilgili cümlelerdir.

Örnek: Tatilde Karabük'e gidebiliriz.
- İkilem (Kararsızlık) Cümleleri**

Herhangi bir konuyla ilgili olarak karar veremeyi ifade eden cümlelerdir.

Örnek: Acaba kazağı buradan mı alsam yoksa öteki mağazadan mı?

Aşamalı Durum Cümleleri

11

Giderek artan veya azalan durumların kullanıldığı cümlelerdir.

Örnek: Yaprakların rengi günden güne değişiyor.

Kesinlik Cümleleri

12

Şüphe barındırmayan, anlatımında kesinlik olan cümlelere kesinlik cümlesi denir.

Örnek: Vitaminlerin insan vücudu için pek çok yararı vardır.

İçerik Cümleleri

13

Sanatçının eserinde ele aldığı konuyla ilgili cümlelerdir.

Örnek: Sanatçı eserinde bir çobanın köyündeki hayatını anlatıyor. Şiirlerinde ayrılık acısını işlemiş.

Üslup Cümleleri

14

Sanatçının eserinde ele aldığı konuyu nasıl anlattığıyla ilgili cümlelerdir.

Örnek: Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dili tercih etmiş.

Etkinlik - 50

Aşağıdaki cümlelerin ifade ettiği anlam özelliklerini karşılarındaki bölüme yazınız.

- İş, oluş, durum bildiren sözcüklere fiil adı verilir.
- Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.
- Kimi öyküleri, öykü olmaktan çok köşe yazısıdır.
- Pire kadar boyuyla bana kafa tutuyor.
- Yolculuğa çıkarken yanına bir kitap al ki canın sıkılmasın.
- Bu işe sabırlı yaklaşmanız daha doğru olacak.
- Gökyüzü bulutlarla doldu, yağmur yağabilir.
- Farz et ki sınavı kazanamadın, ne yapacaksın?
- Yeni kitabımda farklı bir konu işleyeceğim.
- Tut ki puanın yetmedi ve üniversiteye giremedin.
- Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık.

Etkinlik - 51

Aşağıdaki cümlelerin taşıdıkları anlamları altlarındaki bölüme yazınız.

Öneri – Olasılık – Eleştiri – Tasarı – Varsayım

<p>1 Diyelim ki sınavı kazandı ne yaparsın?
.....</p>	<p>2 Son yaptığım bu hareket onu kırdı sanırım.
.....</p>
<p>3 Kitap okumaya daha çok zaman ayırmalısınız.
.....</p>	<p>4 Son yıllarda yazılan kitaplarda içeriğe önem verilmiyor.
.....</p>

Etkinlik - 52

Aşağıdaki cümlelerde parantez içinde verilen ifadeler doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız.

a. ☐ Yapılan gezi havanın soğuması ile güzel geçmemiş. (Koşul-sonuç)	ı. ☐ Ah nerede o eski İstanbul? (Özlem)
b. ☐ Annesinin arkasından ağladığı için gözleri şişmişti. (Amaç-sonuç)	i. ☐ Yüzümüze bakmadan bıkmış bir vaziyette bizimle konuşuyordu. (Öznel)
c. ☐ Ben bu işin böyle yapılmasını istemedim, dedi. (Dolaylı anlatım)	j. ☐ Yazar bu eserinde yoksul mahallelerde yaşayanları anlatmış. (Üslup)
d. ☐ Yeni evine bir beni çağırmadın. (Sitem)	k. ☐ Bu yaz yabancı dilimi geliştirmek için kursa yazılacağım. (Tasarı)
e. ☐ Bu parayla hiç ayın sonu getirilir mi? (Azımsama)	l. ☐ Bana söylediklerinin elbet bir gün karşılığını alırsın. (Ön yargı)
f. ☐ Dil, yiğit elindeki kılıç gibidir. (Benzetme)	m. ☐ Yaptıkları karşında keşke böyle karşılık vermeseydim. (Pişmanlık)
g. ☐ Gazete haberleri ile televizyon haberleri birbirini tutmuyordu. (Tanımlama)	n. ☐ Sınav salonuna istenilen saate gidemediğim için üzüldüm. (Endişe)
h. ☐ Yüzmekten hoşlandığını ve yaz ayını ipe çektiğini söyledi. (Dolaylı anlatım)	o. ☐ Derslerden sonra keşke tekrar çalışması yapardım. (Hayıflanma)

Etkinlik - 53

Aşağıdaki cümlelerle ilettikleri anlamları eşleştiriniz.

- 1 Öz eleştiri 2 Varsayım 3 Tahmin 4 Eleştiri 5 İkilem
- 6 Tanım 7 Abartma 8 Uyarı 9 Tasarı 10 İhtimal 11 Öneri

a Bu firmanın ürünleri eskisi kadar kaliteli değil.

b Ağlamaktan gözlerinin yaşı kurumuştur.

c On dört yaşına geldim ama hâlâ güzel yazmayı öğrenemedim.

d Dilini tutmayı öğrenemezsen etrafında kimsecikler kalmaz.

e Bir an için rüyalarının gerçekleştiğini düşün.

f Bu işin altından başarıyla kalkmayı amaçlıyoruz.

g Gözler, kalpteki duyguları yansıtan aynadır.

h Şu anda öğretmen derse başlamıştır.

i Sanıyorum o konu anlatılmadı.

i Tiyatroya mı gitsem, sinemaya mı?

j Kilolarından kurtulmak istiyorsan düzenli spor yapmalısın.

Etkinlik - 54

Aşağıdaki sözlere en yakın olan cümleyi bulup işaretleyiniz.

a Dil sayesinde düşüncelerimizi somut hâle getiririz.

1. Sözcükler dilin somut biçimde ifadesidir.

2. Düşüncelerimizi dil ve sembollerle ifade edebiliriz.

b Ümitlerini daima canlı tutan insanlar, yıllar geçse de ihtiyarlamazlar.

1. Ümit elmas gibidir.

2. Kuvvetlerin en etkilisi ümittir.

Etkinlik - 55

Aşağıdaki cümleleri yorumlayınız ve cümlelerle çelişen ifadeleri işaretleyiniz.

a Sanatçı, sanatı toplumu aydınlatmak amacıyla yapmalıdır.

1. Sanatçı, sanatını sanat için yapmalıdır.

2. Sanatçının görevi toplumu aydınlatmaktır.

3. Sanatçı topluma örnek olmalıdır.

b Akıllı ve bilgili insanlar hata yapmazlar.

1. Akıllı ve bilgili insan her şeyi düşünerek yapar.

2. Her insan hata yapabilir.

3. Hata yapmayan her insan akıllı ve bilgilidir.

Etkinlik - 56

Aşağıdaki cümlelerde örtülü anlamları bularak karşısına yazınız.

- a.** Bugün de morali bozuk bir şekilde odasına çekildi. →
- b.** Dere kenarında olan evler heyelan nedeniyle yıkıldı. →
- c.** Dikkatsizlikten yine elimi kestim. →
- d.** Yeni kanepeler oldukça şık duruyor. →
- e.** En sevdiğim takım elbise buydu. →

1. (I) Ayışığı'nın Gökyüzü Atlası siyah beyaz çizimleriyle okuru gece göğünde ve Yunan mitolojisinin girişinde bir gezintiye çıkarmakla kalmıyor, aynı zamanda hareketli görselleriyle sayfaların âdeta canlanmasını sağlıyor. (II) Gecenin yıldızlı göğü, sınırını gözlerimizle çizdiğimiz, sayfalarını aklımızla numaraladığımız bir kaynaktır. (III) Hiçbir mevsimde kurumayan bir hikâye nehri gibidir, bir görünüp bir kaybolarak bizi sarmalar, heyecanlandırır ve meraklandırır. (IV) Gözen Kamaz imzalı Ayışığı'nın Gökyüzü Atlası, bizlere bir kız çocuğunun, Ayışığı'nın geceyle sohbetini anlatıyor.

Verilen cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. **Verilen cümlelerin hangisinin ifade ettiği anlam yanlış gösterilmiştir?**

- A) Uzun zamandır kırgınız ama bizi görünce sıcak karşılayacağını umuyorum. (Beklenti)
 B) Arkadaşlarının yanında böyle tavır takınması çok yerinde bir tepki oldu. (Onaylama)
 C) Yaptığın bu kadarcık yemekle onca insanı doyurabileceğini mi sanıyorsun? (Azımsama)
 D) Son zamanlara toplum kurallarına uyan yok, herkes bildiğini okuyor. (Sitem)

3. **Cümlelerin hangisi "örtülü" anlama örnek olarak gösterilemez?**

- A) Yapılacak sınav ile ilgili bilgiler panoda asılı.
 B) Okul sınavları eskisi kadar kolay değil artık.
 C) En başarılı öğrenciler bu sınıfta toplanmıştı.
 D) Senin de katılacağın sınav bir ay ertelenmiş.

4. (I) 1940'larda, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD Donanması tarafından radyo istasyonuna ulaşmak için 3 bin basamaklı merdiven inşa edilmişti daha sonra bu merdiven 1987'de resmî olarak kapatılmıştı. (II) Ancak turistler, "cennete çıkan merdiven" lakaplı bu çelik yapıya kaçak girmekten asla vazgeçmedi. (III) Koolau Dağları'nın eteklerindeki bu merdivenler turistlerin yararlanması, çöp sorunu ve bölgede istilacı türlerin görülmesi gibi sorunlar ortaya çıkardı, 1.000 dolarlık para cezası uygulanırsa bu durumun ortadan kaldırılabileceği düşünüldü ancak bu da caydırıcı olmadı. (IV) Sonuçta, Honolulu yönetim merdivenlerin sökümünü kamu güvenliği ve alt yapı eksikliği nedeniyle onayladı.

Numaralanmış cümleler ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede amaç-sonuç ilişkisine yer verilmiştir.
 B) II. cümlede neden-sonuç ilişkisine yer verilmiştir.
 C) III. cümlede koşul-sonuç ilişkisine yer verilmiştir.
 D) IV. cümlede yargı gerekçesiyle birlikte verilmiştir.

5. I. mücevher VI. açılan
 II. yüzlerce VII. delik
 III. misali VIII. boncuklarla
 IV. renk renk IX. gövdesine
 V. bezenir

Karışık olarak verilmiş sözcüklerden kurallı ve anlamlı bir cümle oluşturulmak istense sıralama nasıl olur?

- A) IV – VIII – I – III – V – IX – VI – II – VII
 B) IV – VIII – I – III – VI – VII – V – II – IX
 C) IX – IV – II – VII – VI – VIII – I – III – V
 D) IX – VI – II – VII – IV – VIII – I – III – V

1. Verilen cümlelerin hangisinde "pişmanlık" anlamı söz konusudur?

- A) Yediğiniz meyvelerin çekirdeklerini çöpe değil ağaçsız alanlara bırakırsanız doğa kendiliğinden meyve bahçelerine döner.
- B) Bahçedeki o koca çınar ağaçlarını kesmeseydik şimdi yemyeşil bir manzara seyrediyor olacaktık.
- C) Yorgun söğüt ağaçları, birkaç tane de meşe ve palamut ağacı asfalt yolun iki yakasına dizilmişti.
- D) Gittiğimiz köyün yüksek kesimlerinde çam ağaçlarının her çeşidine rastlamak bizi büyülemişti.

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sebep sonuç ilgisini taşımaktadır?

- A) Gitar çalmayı öğrenmek için Ulaş Hoca'dan ders aldım.
- B) Ödevlerime yardım edersen seninle konsere gireyim.
- C) Arkadaşım hasta olduğundan okula gelemedi.
- D) Kitaplarımı almak için kırtasiyeye doğru yola çıktım.

3. Sait Faik, öykücülüğe yenilikler getirdi. Klasik öyküde kullanılan teknikleri geride bırakarak daha açık ve gerçekçi bir dil kullanmaya başladı. İnsanları ve tabiatı samimi ve basit bir şekilde, iyi ve kötü yönleriyle var olduğu gibi aktardı. Bu sırada daha şiirsel ve usta bir dil kullandı. Herhangi bir edebi akımın etkisinde ya da Batı'daki gelişmelere bağlı kalmadan kökü kendisinde olan bir öykücülük geliştirdi.

Altı çizili olarak verilen ifadeye en yakın anlam seçeneklerinin hangisinde yer almaktadır?

- A) Kendi dilini oluştururken André Gide ve Jean Genet gibi isimlerden etkilenmiştir.
- B) Kişinin toplum içerisindeki problemlerinin köklerine inen bir öykü anlayışı geliştirmiştir.
- C) Başkasından etkilenmemiş, tarihini kendisi başlatmış bir öykü meydana getirmiştir.
- D) Genellikle öykülerinde işsiz, balıkçı, fabrika işçisi gibi alt sınıfın hayatını anlatmıştır.

4. (I) Köy Enstitüleri'nden ilham alınarak hayata geçen projenin en önemli yapıları arasında yükseliyor İsmail Hakkı Tonguç Tarım Okulu ve Müzesi. (II) Lavantaların yanı başında bir Yörük çadırı heybetiyle kök salmış durumda. (III) Yurdun dört bir yanından gelen gençler burada soluklanıyor, öz kültürünü tanıyor. (IV) Girişte yer alan oyun parkı da tarım temalı. Hepsi doğal ahşap ve organik ürünlerden oluşuyor.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde "karşılaştırma" yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

5. Bir metinde sırasıyla "eleştiri, ön yargı, abartma, tahmin, sitem" cümlelerine yer verilmek istendiğinde hangi renkteki cümleler seçilmelidir?

- Kullandığı kelimeler şiirin anlaşılmasını güçleştiriyordu.
- Sanırım buraya bina dikmek için ağaçları kesiyorlar.
- Senin için çırpınışlarımı hep görmezden geldin.
- Onu bulmak için sokakları karış karış gezdik.
- İki kâğıt karaladı diye kendine yazar diyor.
- Diyelim ki toptancıdan aldığın bütün ürünleri sattın.
- Bu tempoyla giderse bu yılki sınavı da kazanamaz.

Bir metinde sırasıyla "eleştiri, ön yargı, abartma, tahmin, sitem" cümlelerine yer verilmek istendiğinde hangi renkteki cümleler seçilmelidir?

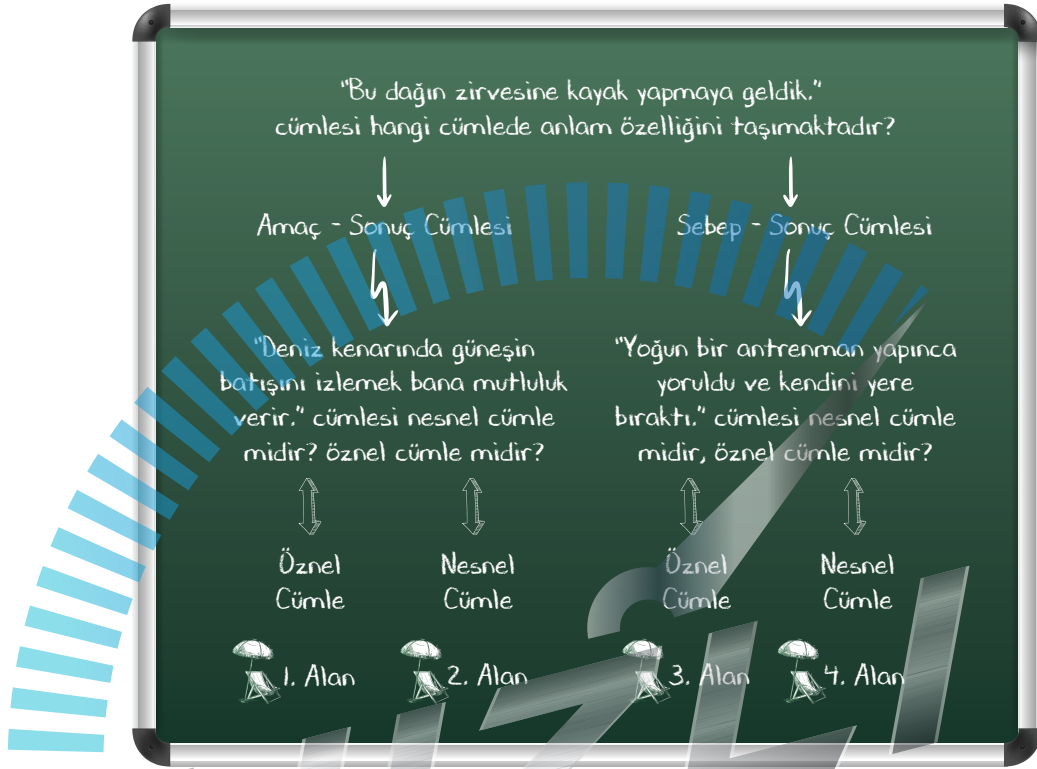
- A) ■ ■ ■ ■ ■
- B) ■ ■ ■ ■ ■
- C) ■ ■ ■ ■ ■
- D) ■ ■ ■ ■ ■

6. (I) "Ne kadar az bilersen o kadar iyi uyursun." der, Gorki. (II) İzahını Sartre yapar: "Uyursan gece biter, uymazsan sen." (III) Son noktayı Freud koyar: "Uyumak, kaçmaktır; uyuyamamaksa yakalanmak. (IV) Özetle bu ifadelerde "uyku" sorunlarla yüzleşmek değil sorunları görmezden gelmek olarak anlatılmış.

Verilen cümlelerin hangisi "dolaylı anlatıma" örnek olarak gösterilebilir?

- A) IV
- B) III
- C) II
- D) I

1. Türkçe dersinde oyun temelli öğrenme uygulamalarını kullanan Ulaş öğretmen tahtaya aşağıdaki tabloyu çizmiştir. Öğrencilerden yönergeleri takip ederek doğru şezlong alanını bulmalarını istemiştir.

Buna göre cümlelerin anlam özelliklerini doğru şekilde eşleştiren öğrenci hangi alana şezlong yerleştirmelidir?

- A) 1. Alan B) 2. Alan C) 3. Alan D) 4. Alan

2. Örtülü anlam, bir cümlede açıkça söylenmeyen, ima yoluyla sezdirilmeye çalışılan anlamdır.

- * İlimiz, doğal güzelliklerinin yanında yeraltı zenginlikleriyle de adından söz ettiriyor.
- ! Diş çürüklerinin bir çok organı etkileyebileceği kanıtlanmıştır.
- + Yola çıkmadan önce arabanın suyunu, yağını ve tekerleklerini mutlaka kontrol eder.
- % Cam üzerine yağlı boyayla yaptığım resimler o zamanlar da çok ilgi uyandırmıştı.

Yukarıdaki simgelerin devamındaki cümlelerden hangisinde örtülü anlama yer verilmiştir?

- A) * B) ! C) + D) %